

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Upplysningar enligt IFRS 2

En studie av företagen på Stockholmsbörsen

Magisteruppsats i företagsekonomi
Extern redovisning
Höstterminen 2008

Författare:
Johan Cagmo
Marcus Noreby

Handledare:
Jan Marton
Anna-Karin Pettersson

Examinationsdatum:
2009-01-16

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Extern redovisning, Magisteruppsats, HT 2008

Författare: Johan Cagmo och Marcus Noreby

Handledare: Jan Marton och Anna-Karin Pettersson

Titel: Upplysningar enligt IFRS 2 – en studie av företagen på Stockholmsbörsen

Bakgrund och problem: De redovisningsskandaler som i början på 2000-talet uppdagades i amerikanska företag som Enron och Worldcom bidrog till debatten om aktierelaterade ersättningar. Det var delvis till följd av detta som IASB år 2002 startade arbetet med att ta fram en standard för redovisning av aktierelaterade ersättningar, IFRS 2. Finansiella rapporter upprättade enligt IFRS baseras på en stor del bedömningar, därför innehåller standarderna långtgående upplysningskrav. Den information som efterfrågas varierar beroende på vilka intressenter som avses, samt deras behov och nytta av redovisningsinformation. Då det är en kostsam process att producera och tillhandahålla upplysningar finns det skäl att anta att den information som kommuniceras skiljer sig mellan olika företag.

Syfte: Att beskriva och identifiera vilka upplysningar som lämnas om aktierelaterade ersättningar i svenska företag noterade på Stockholmsbörsen, samt om det föreligger några skillnader mellan företag av olika karaktär avseende vilka upplysningar som lämnas.

Avgränsningar: Avsikten med studien har inte varit att bedöma kvaliteten på de upplysningar som företagen lämnar, eller om företagen faktiskt har lämnat de upplysningar som krävs enligt IFRS 2.

Metod: I studien ingår företag noterade på Stockholmsbörsen och datainsamlingen gjordes från företagens årsredovisningar. Insamlad data analyserades med hjälp av Kruskal Wallis H-test för att upptäcka eventuella skillnader mellan olika grupper av företag avseende lämnade upplysningar. De variabler företagen grupperades efter var omsättning och branschtillhörighet.

Resultat och slutsatser: De tester som i studien utförts visar inte på några signifikanta skillnader i lämnade upplysningar mellan de olika storlekskategorierna. Däremot har skillnader observerats avseende upplysningar mellan olika branschkattegorier. Slutsatser om studiens resultat kan bland annat diskuteras utifrån avvägningen mellan redovisningens kostnad och nytta, samt relevans.

Förslag till fortsatt forskning: Fortsatta studier inom ämnet skulle kunna innefatta en studie där storlek används som förklarande variabel till antalet upplysningar. En sådan studie vore än mer intressant att genomföra utifrån upplysningar som samtliga företag i en population har möjlighet att lämna. Det vore även intressant att ta del av mer omfattande undersökningar som inte bara begränsar sig till Stockholmsbörsen.

Förkortningar

EU	European Union
FASB	Financial Accounting Standards Board
GAAP	Generally Accepted Accounting Principles
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IFRIC	International Financial Reporting Interpretations Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
RR	Redovisningsrådet
SFAC	Statement of Financial Accounting Concepts
SIC	Standards Interpretations Committee
URA	Uttalande från Redovisningsrådets Akutgrupp

Innehåll

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Problemdiskussion.....	1
1.3	Forskningsfrågor.....	3
1.4	Syfte.....	3
1.5	Avgränsning.....	3
1.6	Uppsatsens fortsatta disposition	5
2	Teoretisk referensram.....	6
2.1	Aktierelaterade ersättningar.....	6
2.1.1	Bakgrund till IFRS 2	6
2.1.2	Innebörden av IFRS 2	7
2.1.3	Upplysningar enligt IFRS 2.....	9
2.2	Redovisningens kvalitativa egenskaper.....	9
2.2.1	Relevans	9
2.2.2	Kostnad och nytta.....	10
2.2.3	Jämförbarhet.....	10
2.3	Agentteorin	11
2.4	Informationsasymmetri.....	11
2.5	Upplysningar	12
2.6	Institutionell teori	14
3	Metod.....	16
3.1	Val av metod.....	16
3.2	Tillvägagångssätt vid datainsamling	16
3.2.1	Val av undersökningsenheter	17
3.2.2	Innehållsanalys	17
3.2.3	Pilotstudie.....	17
3.2.4	Datainsamling.....	18
3.3	Analysmodell.....	18
3.3.1	Val av variabler	18
3.3.2	Kruskal Wallis H-test	19
3.4	Reliabilitet	20
3.5	Validitet	21
4	Kodningsmanual och kodningsnyckel.....	22
4.1	Kodningsmanual.....	22

4.1.1	Punkter i IFRS 2 som inte undersöks	22
4.1.2	Beskrivning och motivering av kodningsmanualen	22
4.2	Kodningsnyckel	25
4.2.1	Kodning av variablerna bransch och storlek	25
4.2.2	Redovisningsstandard och aktierelaterade ersättningar	26
5	Resultat och analys	28
5.1	Upplysningar enligt IFRS 2	28
5.1.1	Upplysningar och variabeln omsättning	29
5.1.2	Upplysningar och variabeln bransch	32
5.2	Sammanfattning	35
6	Slutdiskussion	37
6.1	Forskningsfrågorna	37
6.1.1	Vilka och vilken mängd upplysningar	37
6.1.2	Skillnader mellan studiens kategorier	38
6.2	Fortsatta reflektioner	39
6.3	Förslag till fortsatt forskning	39
	Referenser	41

Bilaga 1 – Kodningsmanual

Bilaga 2 – Kodningsnyckel

Bilaga 3 – Testresultat

Bilaga 4 – Beräkning av Kruskal Wallis H

Figurförteckning

<i>Figur 1:1</i>	Uppsatsens fortsatta disposition	5
<i>Figur 4:1</i>	Upplysning enligt p. 45B, (Unibet, årsredovisning 2007)	23
<i>Figur 5:1</i>	Antal företag som lämnar upplysning fördelat per punkt i kodningsnyckeln	28
<i>Figur 5:2</i>	Genomsnittligt antal upplysningar per omsättningskategori	29
<i>Figur 5:3</i>	Test av antalet upplysningar per omsättningskategori	30
<i>Figur 5:4</i>	Antal lämnade upplysningar per omsättningskategori och punkt	30
<i>Figur 5:5</i>	Test av upplysningar enligt p. 45C och omsättningskategori	31
<i>Figur 5:6</i>	Test av upplysningar enligt p. 47Ba och omsättningskategori	31
<i>Figur 5:7</i>	Test av upplysningar enligt p. 47Bb och omsättningskategori	32
<i>Figur 5:8</i>	Genomsnittligt antal upplysningar per branschkategori	32
<i>Figur 5:9</i>	Test av antalet upplysningar per branschkategori	33
<i>Figur 5:10</i>	Genomsnittligt antal upplysningar per punkt och branschkategori	33
<i>Figur 5:11</i>	Test av upplysningar enligt p. 45B och branschkategori	34
<i>Figur 5:12</i>	Test av upplysningar enligt p. 45Di och branschkategori	34

<i>Figur 5:13</i> Test av upplysningar enligt p. 45Dii och branschkategori.....	35
<i>Figur 5:14</i> Test av upplysningar enligt p. 51A och branschkategori.....	35

Tabellförteckning

<i>Tabell 4:1</i> Kodning av bransch kategorier.....	26
<i>Tabell 4:2</i> Kodning av omsättningskategorier.....	26

1 Inledning

Det här kapitlet börjar med en kort historisk beskrivning av ersättningar i form av optionsprogram. Därefter fortsätter vi med att föra en problemdiskussion som sedan mynnar ut i de forskningsfrågor som ligger till grund för uppsatsen. Kapitlet avslutas med en beskrivning av syftet med, och den fortsatta dispositionen av arbetet.

1.1 Bakgrund

Ekonomiska kompensationer till företagsledare har länge varit ett flitigt debatterat ämne. Under senare år har debatten främst kommit att behandla optionsbaserade ersättningsprogram. (Randall et al., 2007, s. 17) Aktierelaterade ersättningar i form av optionsprogram introducerades i slutet av 1980-talet i Amerika som ett sätt att kompensera anställda på ledande befattningar. Optionsprogrammen innebar att framtida aktier kunde köpas till ett i förväg bestämt fast pris. Det var främst två tydliga faktorer som bidrog till optionsprogrammets popularitet. För företagen blev de optionsbaserade ersättningarna ett alternativ till att betala ut kontanta ersättningar, då optionerna utifrån dåtidens redovisningsregler inte medförde någon påverkan på företagens finansiella rapporter. Dessutom fungerade optionsprogrammen som motivation för företagsledningar att arbeta för att höja företagets värde och aktiekurs. (Lansing & Knoedgen, 2007, s. 70–71) Optioner och aktier skapar därmed kraftfulla incitament att öka aktieägarvärdet, då en högre aktiekurs också innebär ett högre värde på ledningens innehav. Optionsprogrammen innebär en rättighet men inte skyldighet att anskaffa framtida aktier till ett fastställt fast pris. (Conyon, 2006, s. 25–26)

En negativ konsekvens av optionsprogrammen är att styrelse och företagsledning ges incitament att anpassa redovisningen på ett sådant sätt som är önskvärt för att erhålla fördelar, exempelvis genom manipulation av nyckeltal. (Conyon, 2006, s. 33) Detta var delvis vad som hade skett när redovisningsskandalerna i amerikanska företag som Enron och Worldcom uppdagades i början av 2000-talet. Ekonomiska incitament hade påverkat företagsledningarna att manipulera redovisningen för att få aktiekursen att stiga. (Marton et al., 2008, s. 49) I USA kom optionsprogrammen att hårt kritiseras sedan det framkommit att flera högt uppsatta direktörer kompenserats med aktieoptioner värda flera hundra miljoner dollar. Bland annat kan nämnas att Michael Eisner, styrelseledamot i Walt Disney kompenserades med över 750 miljoner dollar under ett år där den största delen av ersättningen var hänförlig till aktieoptioner. I Enron fick personer på ledande befattningar under år 2000, ett år före konkursen dela på ersättningar uppgående till 1,4 miljarder dollar. Den största delen av ersättningen var aktierelaterad. (Markham, 2006, s. 16–20.) Liknande fall har förekommit även i Sverige och debatten har även här vaknat till liv efter företagsskandaler som Skandia och Carnegie.

1.2 Problemdiskussion

Den redovisningsmässiga problematiken vad gäller optionsprogram är huruvida optionerna innebär någon faktisk kostnad för företaget och vilken kostnad som då skall redovisas. Här

finns olika synsätt och åsikter. Det finns de som menar att optionsprogram ger upphov till en faktisk kostnad eftersom tilldelningen av optioner innebär att företaget måste emittera nya aktier, vilket medför en utspädningseffekt för befintliga aktieägare. Utspädning innebär att de befintliga aktieägarna kommer att äga en mindre del av företaget och har därför sämre rätt till framtida vinster. (Lansing & Knoedgen, 2007, s. 71) Kritiker menar att den verkliga kostnaden med optionsbaserade incitamentsprogram historiskt sett dolts i den finansiella rapporteringen och att den redovisningsmässiga hanteringen därför lett till ett överdrivet användande av kompensationsformen. (Randall et al., 2007, s. 17) Det finns även de som tidigare hävdade att aktieoptioner var närmast kostnadsfria för företaget då de inte enligt tidigare redovisningsregler påverkade den finansiella rapporteringen. (Lansing & Knoedgen, 2007, s. 71) Enligt andra synsätt finns det de som anser att en kostnadsföring av optionsbaserade ersättningar inte är förenligt med varken kreditgivares eller investerares behov eftersom kostnaden för optionsprogrammen enbart belastar befintliga aktieägare. För det utfärdande företaget innebär optionerna ingen uppoffring av vare sig tillgångar eller andra resurser och skall därför inte heller kostnadsföras. (Ronen, 2008, s. 437) Förespråkare för att kostnadsföra aktierelaterade ersättningar hävdar att ett sådant tillvägagångssätt kommer att ge finansiella rapporter ett högre informationsvärde och att företagets resultatrapportering blir mer tillförlitlig. (Hall & Murphy, 2003, s. 50)

De redovisningsskandaler som uppmärksammades i början av 2000-talet och som delvis nämnts ovan har förändrat och utökat redovisningsreglerna beträffande aktierelaterade ersättningar. International Accounting Standards Board (IASB) startade år 2001, arbetet med att konstruera en redovisningsstandard för aktierelaterade ersättningar. IASB utkom med sin standard IFRS 2 i februari 2004, i enlighet med innehållet i denna är företag tvungna att kostnadsföra aktierelaterade ersättningar värderade till verkligt värde, samt lämna omfattande upplysningar. (Silliman, 2005, s. 24–25) Den 19 juli 2002 antog EU förordningen (EG) nr 1606/2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder. Den innebär att från och med 1 januari 2005 ska alla företag, som lyder under någon medlemsstats lag och har värdepapper noterade på en reglerad marknad i en medlemsstat, upprätta sin koncernredovisning i enlighet med internationella redovisningsstandarder (EG nr 1606/2002, artikel 4). Med internationella redovisningsstandarder avses IAS och IFRS med tillhörande tolkningar, SIC/IFRIC (ibid., artikel 2). Syftet med införandet av förordningen var att harmonisera finansiell information i unionen för att garantera insyn och jämförbarhet i redovisningen (ibid., artikel 1). Insyn i redovisningen definieras som tillgängligheten till företagsspecifik information för intressenter som befinner sig utanför företaget. Tillgängligheten till information påstås vara en nyckelfaktor för effektiv resursallokering och tillväxt i en ekonomi. (Bushman, 2004, s. 208)

Ett av externredovisningens syften är att förse intressenter med information. Den information som efterfrågas varierar beroende på vilka intressenter som avses, samt deras behov och nytta av redovisningsinformation. Faktorer som avgör vilken information som efterfrågas beror på vilken situation bolaget befinner sig i samt användarnas förförståelse. (Smith, 2006, s. 17–20) Den debatt som förts om aktierelaterade ersättningar är i hög grad fortfarande aktuell, både ur ett redovisningsmässigt perspektiv samt rimligheten i de ersättningsnivåer som tilldelas

företagsledning. Detta gör aktierelaterade ersättningar till ett område som är befogat att undersöka närmare.

Utmärkande för IFRS är att det är ett principbaserat regelverk, där företagen tillåts göra många egna bedömningar (Marton et al., 2008, s. 7). I och med att de finansiella rapporterna baseras på en stor mängd bedömningar innehåller IFRS också många upplysningskrav för att öka tillförlitligheten och förståelsen av rapporterna. Att uppfylla dessa krav är för företagen både svårt och kostsamt. Vi anser det därför vara intressant att undersöka vilka upplysningar företag lämnar om aktierelaterade ersättningar. Då det är kostsamt att producera och tillhandahålla information finns det skäl att anta att den information som kommuniceras skiljer sig mellan olika företag. Vi ämnar utifrån detta resonemang undersöka om så är fallet och om det då beror på någon eller några särskilda faktorer. Enligt Trombley (1989) kan storleken på företaget påverka dess redovisningsval. En anledning till detta kan vara att mindre företag inte får samma uppmärksamhet för sin redovisning som större företag. Det kan bero på att färre analytiker bevakar företaget och att behovet av externt kapital inte är lika stort som i större företag. (Trombley, 1989, s. 530) Vi anser det därför intressant att undersöka om det finns några skillnader mellan de upplysningar som lämnas från företag av olika storlek. Vidare finner vi det intressant att undersöka om det finns fler faktorer än företagets storlek som påverkar det i dess redovisningsval. På grund av detta har vi även valt att inkludera variabeln branschtillhörighet i vår undersökning, för att se om det finns indikationer på att företag redovisar på olika sätt beroende på vilken verksamhet som bedrivs.

1.3 Forskningsfrågor

Huvudfrågan vi ställer oss är: vilka upplysningar samt vilken mängd upplysningar, lämnar svenska företag noterade på OMX Nordic Exchange Stockholm¹ om aktierelaterade ersättningar i enlighet med IFRS 2?

Kopplat till huvudfrågan har vi formulerat en ytterligare fråga som vi genom undersökningen ämnar besvara:

- Föreligger det några skillnader mellan vilka upplysningar samt mängden upplysningar företagen i olika branscher och med olika storlek lämnar?

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att beskriva och identifiera vilka upplysningar som lämnas om aktierelaterade ersättningar i svenska företag noterade på Stockholmsbörsen. Samt om det finns några skillnader mellan företag av olika karaktär avseende vilka upplysningar som lämnas.

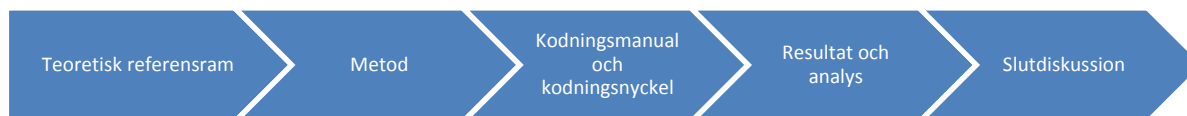
1.5 Avgränsning

Avsikten med uppsatsen är att undersöka vilka upplysningar som företag lämnar om aktierelaterade ersättningar samt om mängden upplysningar beror på särskilda faktorer som

¹ OMX Nordic Exchange Stockholm benämns fortsättningsvis Stockholmsbörsen.

storlek och branschtillhörighet. Vi har således inte för avsikt att bedöma kvaliteten på de upplysningar som företagen lämnar eller om företagen faktiskt har lämnat de upplysningar som krävs enligt IFRS 2.

1.6 Uppsatsens fortsatta disposition

Figur 1:1 Uppsatsens fortsatta disposition.

Teoretisk referensram

I kapitel två presenteras den teoretiska referensram som studien vilar på. I den första delen presenteras läsaren för aktierelaterade ersättningar och innebörden av IFRS 2. Därefter redogörs för de teorier som vi bedömt relevanta för att förklara varför företag lämnar upplysningar.

Metod

I kapitel tre går vi igenom hur studien genomfördes samt vilken metod som användes och varför. Vi beskriver vilka variabler som undersökts och vilka informationskällor som använts. Kapitlet innehåller dessutom en diskussion om studiens genomförande utifrån begreppen validitet och reliabilitet.

Kodningsmanual och kodningsnyckel

Kapitel fyra är även detta ett metodkapitel som beskriver de dokument vi använt som underlag för datainsamlingen. Vi redogör för hur kodningen av informationen i företagens årsredovisningar gått till samt vilka punkter i IFRS 2 som av olika skäl utelämnats från undersökningen.

Resultat och analys

I kapitel fem presenterar vi resultatet av undersökningen. Vi redogör för hur upplysningarna fördelar sig per punkt i kodningsnyckeln och hur förhållandet ser ut mellan upplysningar, bransch och storlek. Detta görs med hjälp av beskrivande diagram samt resultaten av de statistiska tester som utförts. Resultaten analyseras även utifrån den teoretiska referensramen.

Slutdiskussion

I det sjätte och avslutande kapitlet redogör vi för huruvida forskningsfrågorna kan besvaras och för en diskussion kring dessa. Vi avslutar kapitlet med att lämna förslag till fortsatt forskning på området.

2 Teoretisk referensram

I kommande avsnitt presenteras den teoretiska referensram som studiens resultat tolkats utifrån. Vi redogör i första delen för innebörden av IFRS 2 och aktierelaterade ersättningar. Därefter behandlas de teorier som vi bedömt relevanta för att bidra till en förklaring varför företag lämnar eller inte lämnar upplysningar.

2.1 Aktierelaterade ersättningar

Aktierelaterade ersättningar innebär att företaget fullgör sin betalning mot en part som till företaget levererat varor eller tjänster genom att överlåta egetkapitalinstrument. Således kan aktierelaterade ersättningar tilldelas anställda för dess prestationer i företaget samt till externa parter såsom leverantörer som tillhandahållit varor eller tjänster. (IFRS 2, p. 3) Ett egetkapitalinstrument är ett avtal som ger upphov till en residual rätt i ett företags tillgångar efter det att skulderna eliminerats. (IAS 32, p. 11) I praktiken är det vanligtvis anställda som tilldelas aktierelaterade ersättningar som kompensation och de utgörs normalt av aktier eller aktieoptioner. (Marton et al., 2008, s. 47)

Aktierelaterade ersättningar medför att ett företag kan kompensera sina anställda utan att likvida medel flödar ur företaget. Det är därför en ersättningsform som kan användas av nystartade företag då likviditeten inte försämras. Dessutom kan det vara ett tillvägagångssätt för ledningen att ge nyckelpersoner incitament till att stanna kvar i företaget. (Szark, 2008, s. 20) De anställda tilldelas optioner eller andra aktierelaterade instrument och har därför potential att erhålla mer pengar i framtiden. Ytterligare orsaker till att ersätta anställda med aktierelaterade ersättningar istället för lön kan vara för att förmå ägare och anställda att arbeta med samma målsättning. De anställda kommer att erhålla mer pengar om företagets aktiekurs stiger och kommer därför arbeta hårdare för att höja företagets värde. (Marton et al., 2008, s. 47)

2.1.1 Bakgrund till IFRS 2

IASB:s reglering av aktierelaterade ersättningar var en kontroversiell handling eftersom det tidigare varit ett oreglerat område. I juli 2001 startades arbetet med projektet och i november 2002 publicerades IASB:s ”exposure draft” för aktierelaterade ersättningar. I enlighet med detta skulle aktierelaterade ersättningar utgivna som ersättning för varor och tjänster kostnadsföras. (Bonham et al., 2004, s. 1589–1591) Kritiken mot förslaget var omfattande, investerare samt användare av finansiella rapporter ställde sig positiva till en kostnadsföring av aktierelaterade ersättningar, medan andra parter menade att ersättningsformen inte medförde någon kostnad för de utfärdande företagen. (IFRS 2 - BC) Företagen menade att de finansiella rapporterna skulle avspegla den ekonomiska verkligheten, kostnaden för aktierelaterade ersättningar belastade enbart befintliga aktieägare och skulle därför inte kostnadsföras. (Bonham et al., 2004, s. 1589)

Tidigare hade fördelen med aktierelaterade ersättningar varit att de inte medför någon resultatpåverkan för det utgivande företaget. Företagen kunde genom att emittera nya aktier, uppfylla de förpliktelser som uppstod vid tilldelning av aktierelaterade ersättningar.

Kostnaden för ersättningen belastade då istället företags aktieägare, genom den utspädningseffekt som uppstod, snarare än företaget. (Ibid., s. 1589–1591)

I februari 2004 publicerade IASB IFRS 2. Standarden började dock tillämpas av svenska noterade koncerner först från och med 1 januari 2005. Syftet med redovisningsstandarderna är att företag i de finansiella rapporterna skall ange när de tillämpar aktierelaterade ersättningar samt visa vilken påverkan åtagandet har på företagets finansiella ställning. (Ibid.) En del av kritiken som riktats mot IFRS 2 ifrågasätter huruvida det finns tillräckligt pålitliga värderingsmodeller för att beräkna värdet på de ersättningar som tilldelas. Kritiska röster har också höjts för det faktum att det enbart finns begränsade möjligheter att omföra kostnaden för aktierelaterade ersättningar som aldrig utnyttjas, det vill säga om de vid inlösenstidpunkten saknar värde för innehavaren och därmed inte medför någon utspädning för befintliga aktieägare. (Ibid.)

Svenska noterade koncerner hade innan IFRS antogs kunnat tillämpa Redovisningsrådets rekommendationer. RR 29 är den rekommendation som berör redovisning av ersättningar till anställda. (Redovisningsrådet, 2008) I RR 29 p. 150 anges att Redovisningsrådet inte lämnar någon rekommendation för redovisning och beräkning av aktierelaterade ersättningar. Däremot har Redovisningsrådets akutgrupp två uttalanden som gäller för redovisning av aktierelaterade ersättningar, URA 2 och URA 41. URA 2 utkom i dess senaste version i december 2001 och behandlar redovisning av syntetiska optioner som tilldelats anställda. I enlighet med URA 2 skall företag som med anställda tecknat avtal om syntetiska optioner upplysa om vilken kategori befattningshavare som erbjudandet gäller, villkoren för tilldelning, hur värdering skett, samt resultatpåverkan av utfärdade optionsprogram. (URA 2) URA 41 behandlar upplysningar om aktierelaterade ersättningar som tilldelas till anställda. Uttalandet har baserats på IASB:s utkast till IFRS 2, varför upplysningskraven i URA 41 är tämligen lika upplysningskraven i IFRS 2. Syftet med uttalandet är att förse användarna av finansiella rapporter med information som gör det möjligt att beräkna ersättningarnas påverkan på det utfärdande företags finansiella ställning. (URA 41)

2.1.2 Innebörden av IFRS 2

IFRS 2 skall tillämpas vid redovisning av tre olika former av aktierelaterade ersättningar:

- Aktierelaterade ersättningar som regleras med egetkapitalinstrument såsom aktier eller aktieoptioner.
- Aktierelaterade ersättningar som regleras med kontanter, exempelvis syntetiska optioner.
- Ersättningar där någon av de inblandade parterna har möjlighet att välja om ersättningen skall regleras med kontanter eller egetkapitalinstrument.

För aktierelaterade ersättningar som regleras med egetkapitalinstrument skall företaget beräkna värdet av de erhållna varorna eller tjänsterna, utifrån de tilldelade egetkapitalinstrumentens verkliga värde. Detta värde ska beräknas vid tilldelningstidpunkten. (IFRS 2, p. 2–11) Tilldelningstidpunkten är det datum ett avtal om ersättning upprättas mellan företaget och annan part. Det verkliga värdet beräknas om möjligt utifrån marknadskurser och med beaktande av ersättningens intjäningsvillkor. Tilldelningen av aktierelaterade

ersättningar kan vara beroende av att särskilda villkor uppfylls. Exempelvis att den anställde förblir i sin anställning under en angiven tidsperiod eller att företaget skall uppnå särskilda mål för att ersättning skall utgå. Inom standarden görs skillnad på intjäningsvillkor och marknadsvillkor. Intjäningsvillkor är de villkor som skall uppfyllas för att motparten ska vara berättigad att erhålla ersättningen. Marknadsvillkor är exempelvis lösenpriset och löptid för en option, de förutsättningar som skall ingå när egetkapitalinstrumentets verkliga värde beräknas. Intjäningsvillkoren beaktas inte vid beräkning av det verkliga värdet, utan används istället för att fastställa antalet egetkapitalinstrument som slutligen kommer att tilldelas. Uppskattningen av antalet egetkapitalinstrument som förväntas intjänas ska omprövas om det finns skäl att anta att antalet har förändrats. (IFRS 2, p. 10–26)

För ersättningar som är föreskrivna med villkor att den anställde skall tjänstgöra under en specifik tidsperiod, gäller att kostnaden för ersättningen ska periodiseras över denna. Det antas att tjänsterna som den anställde kommer att prestera för att erhålla ersättningen kommer att utföras under denna tidsperiod och därför skall perioden belastas med de kostnader som är hänförliga till de aktierelaterade ersättningarna. Redovisningen av kostnader hänförliga till ersättningen debiteras i resultaträkningen under ett kostnadskonto och krediteras i balansräkningen under eget kapital. (IFRS 2, p. 10–23) Att det verkliga värdet på egetkapitalinstrumentet förändras under intjäningsperioden påverkar inte värderingen av ersättningen och därmed inte heller storleken på den kostnad som bokas. Detta eftersom egetkapitalinstrumenten vid tilldelningstidpunkten motsvarade värdet av de tjänster företaget förväntar sig erhålla. Värdeförändringen blir därför inte relevant att avbilda i redovisningen. (Marton et al., 2008, s. 52–54) Kostnaderna för ersättningar som aldrig löses in får inte återföras. Företagen har istället möjlighet att göra en omföring inom eget kapital. (IFRS 2, p. 23)

Aktierelaterade ersättningar som regleras med kontanter skall omvärderas per varje balansdag fram till dess att ersättningen betalats ut. Dessa ersättningar värderas likt de som regleras med egetkapitalinstrument till verkligt värde. En av skillnaderna är således att omvärdering skall ske. Anledningen till att kontantbaserade ersättningar omvärderas är att en faktisk utbetalning av likvida medel sker från företags sida. Den utbetalning som sker är beroende av ersättningens verkliga värde. (IFRS 2, p. 30–33) Den kostnad som bokas per varje balansdag skall således avspegla uppskattningen av de likvida medel som förväntas utbetalas. Likt aktierelaterade ersättningar som regleras med egetkapitalinstrument beaktas förändringar i intjäningsvillkor löpande och kostnaden för ersättningen periodiseras över den tjänstgöringsperiod som är villkorad för att de anställda skall erhålla ersättningen. (Marton et al., 2008, s. 54–57)

Aktierelaterade ersättningar där avtalsvillkoren är av den karaktären att företaget eller motparten kan välja om ersättningen skall regleras med egetkapitalinstrument eller kontanter består vanligtvis av ett sammansatt finansiellt instrument². Det verkliga värdet för det sammansatta finansiella instrumentet skall beräknas vid tilldelningstidpunkten. Ett

² Exempelvis konvertibler.

sammansatt finansiellt instrument där mottagaren har rätt att välja regleringsmetod består av en skuld- och en egetkapitaldel. Vid beräkning av det verkliga värdet ska delarna beräknas var för sig. (IFRS 2, p. 35–39)

2.1.3 Upplysningar enligt IFRS 2

De företag som redovisar aktierelaterade ersättningar enligt IFRS 2 skall lämna upplysningar som medför att användarna av finansiella rapporter förstår innebörden och karaktären av de avtal som finns. Detta inbegriper att allmänna villkor, genomsnittliga lösenpriser och förändringen av antalet utestående aktieoptioner ska upplysas om för varje avtal som förekommit under perioden. Vidare ska upplysningar lämnas för hur det verkliga värdet har fastställts för egetkapitalinstrument som tilldelats under perioden. Företaget ska således upplysa om vilken värderingsmodell som använts för att fastställa det verkliga värdet samt vilka faktorer som har beaktats. Upplysningar om den kostnadspåverkan ersättningarna medför ska också förmedlas. (IFRS 2, p. 44–51) Redogörelsen ovan över de upplysningar som skall lämnas utifrån IFRS 2 är ytterst översiktlig. För en mer detaljerad beskrivning av upplysningarna se kapitel 4.

2.2 Redovisningens kvalitativa egenskaper

Företag som upprättar sin koncernredovisning enligt IFRS använder IASB:s föreställningsram som vägledning. I denna föreställningsram återfinns redovisningens kvalitativa egenskaper. (Marton et al., 2008, s. 22) I följande avsnitt behandlas några av dessa, som vi bedömer relevanta för att förklara varför upplysningar lämnas.

2.2.1 Relevans

Den information som kommuniceras via företaget måste vara relevant för att kunna användas av olika intressenter. Med relevans menas att informationen skall kunna utgöra underlag för beslut. (IASB:s föreställningsram, p. 26–28; Schroeder & Clark, 1998, s. 285) Information är relevant om den leder till att osäkerheten i framtida bedömningar och förväntningar minskar. (Marton et al., 2008, s. 23) Begreppet relevans brukar delas in i två beståndsdelar, dessa är prognosrelevans och återföringsrelevans. Prognosrelevans innebär att redovisningsinformationen ska vara användbar för framtida prognoser. Investerare ska utifrån den information som förmedlas kunna fatta beslut om att avyttra, anskaffa eller behålla aktier i företaget. Det finns vissa problem kopplat till att utarbeta prognoser utifrån redovisningsinformation, då denna bygger på historiska händelser och transaktioner. Återföringsrelevans innebär att informationen som tillhandahålls ska vara användbar för att följa upp och bedöma utfallet i tidigare gjorda prognoser. (Smith, 2006, s. 25–26)

De båda relevansbegreppen är kopplade till varandra. Information om tillgångarnas storlek och struktur är intressant för att bedöma företagets förutsättningar att agera utifrån rådande situation. Utifrån samma information kan tidigare prognoser om företagets struktur utvärderas och rimligheten kan bedömas, vilken kan ligga till grund för nya prognoser. (IASB:s föreställningsram, p. 26–28)

2.2.2 Kostnad och nytta

Redovisningsinformation ska som tidigare nämnts vara användbar för beslutsfattande. I användbarhetskriteriet inryms också att nyttan av informationen måste överstiga kostnaden för att producera den. (Marton et al., 2008, s. 25) Redovisningsinformation har både en intäktssida, eller nyttoaspekt, och en kostnadssida. Nyttan av redovisningsinformation utgörs av att bättre beslut kan tas genom att information finns tillgänglig. Kostnaden är uppoffringen i monetära termer som krävs för att producera, distribuera och använda informationen. (Smith, 2006, s. 32) Kostnaden för informationen bärs av företaget, medan nyttan tillfaller företagets samtliga intressenter. (Marton et al., 2008, s. 25; Schroeder & Clark, 1998, s. 20) Exempelvis kan information som tillhandahålls kreditgivare medföra lägre upplåningskostnader för företaget. (IASB:s föreställningsram, p. 44) Kostnaden för att producera redovisningsinformation är i viss mån högre i större företag än i mindre. Detta på grund av de större företagens komplexitet och omfattande redovisningssystem. (Watts & Zimmerman, 1978, s. 118–120)

2.2.3 Jämförbarhet

Redovisningsinformation måste vara användbar för att jämföra och ställa företags prestationer och finansiella ställning i relation till varandra. Därav kommer att företagen konsekvent skall redovisa liknande transaktioner samt tillämpa samma värderingsprinciper under en längre period. (IASB:s föreställningsram, p. 39) Jämförbarhet kan delas in i två skilda delar, jämförbarhet mellan företag och jämförbarhet över tiden. Jämförbarhet mellan företag innebär att det ska vara möjligt för en användare av redovisningsinformation att jämföra två olika företag utifrån dess finansiella rapporter. Det ska således gå att jämföra olika resultatmätt för att fastställa vilket företag som under året utvecklats bäst. För att detta ska vara möjligt krävs att redovisningsmått är jämförbara och att transaktioner och händelser redovisas på ett likartat sätt i olika företag. Jämförbarhet över tiden medför att liknande transaktioner ska hanteras på samma sätt inom företaget. Transaktioner ska hanteras konsekvent och enhetligt inom företaget oberoende av när de inträffar. (Smith, 2006, s. 31; Schroeder & Clark, 1998, s. 285)

Regleringen av redovisningen syftar till att minimera potentiella olikheter företag emellan och att minska antalet tillvägagångssätt som finns att använda. Genom att minska de skillnader som föreligger ökar jämförbarheten. (Marton et al., 2008, s. 28) Jämförbarhet enligt IASB:s föreställningsram inbegriper även att de redovisningsprinciper som använts i utformningen av de finansiella rapporterna, samt eventuella ändringar och följderna av sådana, ska kommuniceras till användarna. (IASB:s föreställningsram, p. 40–42) Enligt FASB har det faktum att det tidigare varit tillåtet att använda sig av flera olika redovisningsmetoder försvårat jämförelsen av företags finansiella information. Det är också den huvudsakliga anledningen till att redovisningsstandarder har tagits fram. Syftet med att göra jämförelser är att identifiera och förklara likheter och skillnader. Men det går inte att jämföra all information eftersom företag är olika. Det gäller att hitta de variabler som har ett samband och sedan ställa dessa i relation till varandra. (FASB, 1980, SFAC nr. 2, p. 111)

2.3 Agentteorin

Agentproblematiken uppkommer då investerares intressen inte alltid överensstämmer med företagets. Agentförhållandet definieras som en överenskommelse där en eller flera personer (principal) involverar en tredje part (agent) att utföra tjänster å deras vägnar vilket innefattar bemyndigande att fatta beslut. Principalen är vanligtvis aktieägare eller investerare medan agenten är den som leder företaget. Om båda parter strävar efter att maximera nyttan, finns skäl att anta att agenten inte alltid kommer att handla efter principalens intresse. (Jensen & Meckling, 1976, s. 309) Detta är ett av de grundläggande antagandena i agentteorin, att samtliga inblandade individer genom innovativa metoder försöker att maximera den egna nyttan. Konflikter uppstår när beslut fattas som gynnar en part men som inte tillgodoser den andra partens intressen. (Schroeder & Clark, 1998, s. 64–65)

Eftersom investerare inte vanligtvis tänkt sig att delta i företagets styrning saknar de insyn i hur drift och styrning sker. Företaget kan ha incitament att utnyttja investerarnas kapital på ett sätt som dessa inte tänkt sig, exempelvis fatta beslut och genomföra investeringar som kan vara skadliga för investerarnas intressen. (Healy & Palepu, 2000, s. 406–411) Principalen kan minska sannolikheten för att agenten avviker från dennes intresse genom att övervaka dess arbete samt genom att motivera agenten med olika incitament. Principalen kan minimera risken för att agenten ska handla utefter sitt eget intresse genom förbindelser där agenten blir kompenserad genom att undvika sådana handlingar. De åtgärder som vidtas för att agenten ska handla efter principalens intressen ska ses som kostnader. (Jensen & Meckling, 1976, s. 309) Enligt Healy & Palepu (2000) är styrelsens uppdrag är bevaka aktieägarnas intressen och övervaka hur ledningen förvaltar företaget. Därmed kan styrelsearbetet medföra att agentproblematiken reduceras.

Storleken på agentkostnaderna varierar mellan olika företag. De beror på faktorer som med vilken lätthet agenten kan driva igenom idéer som passar deras egna intressen, vilken utvärdering och mätning som krävs för att utvärdera agentens prestationer samt kostnader för handlingsregler och kompensationsformer till agenten som är i linje med principalens intressen. (Jensen & Meckling, 1976, s. 310–312) Agentkostnaderna för eget kapital kan reduceras genom ersättningsprogram till ledningen inom vilka både ledningens och investerarnas nytta beror på aktiekursens utveckling. Dessutom bidrar lagar och regler som styr de upplysningar som skall lämnas i den finansiella rapporteringen till att minska agentkostnaderna. (Schroeder & Clark, 1998, s. 64–65)

2.4 Informationsasymmetri

Informationsasymmetri kommer ur de olikheter som finns vad gäller tillgång till information samt att investerare och företagsledning drivs av motstridiga incitament. (Healy & Palepu, 2000, s. 407–408) Akerlof (1970) använder bilmärknaden för att förklara informationsasymmetri. I Akerlofs modell inryms fyra kategorier av bilar: nya och begagnade, samt bra och dåliga bilar. En ny bil kan antingen vara bra eller dålig. En köpare av en ny bil kan inte avgöra om bilen som anskaffas är att klassificera som en bra eller dålig bil,

eftersom köparen saknar tillgång till all information. Men efter att ha ägt bilen under en tidsperiod kan ägaren bilda sig en uppfattning om bilens kvalitet och ett informationsövertag uppstår. Den nuvarande ägaren har tillgång till mer information om bilens kvalitet än potentiella nya köpare. Bra och dåliga bilar kommer därför att säljas till samma pris, då köparen inte kan avgöra skillnaden. Kontentan av Akerlofs argumentation är att bilar kommer att handlas till ett genomsnittligt värde oavsett dess kvalitet. Säljaren av en bra bil kommer inte att erhålla fullvärdig betalning eftersom köparen saknar tillgång till information och därmed inte kan kategorisera bilen som bra eller dålig. Anledningen till att Akerlof valt bilmarknaden för att illustrera informationsasymmetri är att det är en konkret marknad som är enkel att förstå. Teorin är även applicerbar under andra förutsättningar. (Akerlof, 1970, s. 488–490)

Healy och Palepu (2000) för en liknande diskussion om affärsidéer. Betänk en situation där hälften av alla affärsidéer är bra och den andra hälften är dålig. Investerare och företagare är rationella och värderar investeringen efter den information som finns tillgänglig. Företagarna har ett informationsövertag eftersom de har en insyn i företaget som investerarna saknar. Om investerarna inte kan skilja mellan bra och dåliga idéer, kommer företagarna med dåliga idéer hävda att deras idéer är lika värdefulla som de bra idéerna. Detta medför att investerarna kommer att värdera bra och dåliga idéer lika. (Healy & Palepu, 2000, s. 407–408)

Lösningar på informationsproblemtiken kan vara att upprätta avtal där ledningen har en skyldighet att tillhandahålla investerarna företagsspecifik information. Informationsasymmetri medför en efterfrågan för finansiella mellanhänder, exempelvis finansanalytiker, som avslöjar och tillhandahåller information som reducerar ledningens informationsövertag. (Ibid., s. 404)

2.5 Upplýsingar

Ett av externredovisningens syften är att tillgodose intressenter med information. Den information som efterfrågas varierar beroende på vilka intressenter som avses samt deras behov och nytta av redovisningsinformation. Faktorer som avgör vilken information som efterfrågas beror på vilken situation bolaget befinner sig i samt användarnas förförståelse. (Smith, 2006, s. 17–20) Den primära intressentkategori som IASB vänder sig till är enligt föreställningsramens punkt 10 investerare, varför vi här kommer att fokusera på denna grupp och dess behov av redovisningsinformation.

Befintliga och potentiella aktieägare vill ha information om företagets förvaltning, detta för att kunna utvärdera ledningens och styrelsens arbete. Utifrån redovisningen kan aktieägarna kontrollera att ledningen inte handlat på ett sådant sätt som kan vara direkt ofördelaktigt för aktieägarna. Dessutom är de intresserade av information som är relevant för att avgöra om aktier skall köpas, säljas eller behållas. Således efterfrågas information som kan ligga till grund för framtida prognoser om företagets utveckling samt vilken nivå som kan förväntas på framtida aktieutdelning och aktiekurs. (Smith, 2006, s. 17–20) Utdelningen och aktiekursens utveckling beror på det framtida kassaflöde företaget förmår generera. Information om företagets nuvarande förmåga att skapa resultat och tillväxt i verksamheten återfinns i resultaträkningen. De resurser som tas i anspråk för att uppnå resultat och värde i

verksamheten finns i balansräkningen. Informationen som presenteras i resultaträkningen och balansräkningen behöver dock kompletteras med andra upplysningar för att kunna bedömas. Därför presenteras redovisningsinformation i noter. (Marton et al., 2008, s. 23) Ekonomiska teorier menar att ett företag som lämnar mycket upplysningar minskar informationsasymmetrin mellan företaget och aktieägarna, både befintliga och potentiella. Därmed sänker företaget sin kapitalkostnad. Detta är utgångspunkten i en artikel av Leuz & Verrecchia (2000). Deras undersökning visade att tyska företag som valt att tillämpa IAS eller US GAAP i sin koncernredovisning får ekonomiska fördelar som en följd av de mer omfattande upplysningskraven jämfört med tyska redovisningsnormer. (Leuz & Verrecchia, 2000, s. 91–124)

Företag som tillämpar IFRS har en långtgående upplysningsplikt. Komplexa verksamheter och de redovisningsmässiga bedömningar som ligger till grund för den finansiella rapporteringen är för omfattande för att beskrivas i företagets resultat- och balansräkningar. Upplysningar skall därför lämnas som kompletterar och förklarar den information som lämnas i de övriga finansiella rapporterna. (Edenhammar & Thorell, 2005, s. 118–119) Ofta väljer företag att även lämna upplysningar som inte krävs enligt IFRS, så kallade frivilliga upplysningar. I en studie utförd av Healy och Palepu (2000) diskuteras ett antal faktorer som påverkar företagsledares beslut om frivilliga upplysningar. Företag som är i behov av extern finansiering har incitament att lämna utökade upplysningar för att potentiella investerare skall få en tydligare bild av företaget. Investerare som inte har full tillgång till information kräver en riskpremie för att investera. Genom att tillhandahålla frivilliga upplysningar minskar informationsasymmetrin och den premie som investerare kräver för att investera reduceras. Följaktligen sänker företaget sin kapitalkostnad. (Healy & Palepu, 2000, s. 420–422) Vidare har företag som kompenserar ledningen med aktierelaterade ersättningar anledning att använda frivilliga upplysningar för att ledningen inte ska anklagas för insideraffärer. Ökade upplysningar medför även att likviditeten i företagets aktier höjs, vilket är önskvärt för företagsledare som har för avsikt att lösa in sitt aktieinnehav. Incitament till att inte lämna frivilliga upplysningar kan vara av konkurrensskäl. Det finns studier som visar på att företag inte är intresserade av att lämna sådana upplysningar som kan försämra dess konkurrensfördelar, trots att kostnaden för att anskaffa kapital ökar. Tillförlitligheten på frivilliga upplysningar kan ifrågasättas eftersom företagsledningen kan ha incitament att anpassa upplysningarna för att tillgodose deras egna intressen. (Ibid., s. 422–426)

I tidigare studier av vilka variabler som påverkar företags redovisningsval har de tydligaste resultaten observerats för variabeln storlek. Dessa studier pekar på några möjliga faktorer till att redovisningsval mellan små och större företag skiljer sig. Efterfrågan av information är mindre i små företag eftersom färre analytiker och institutionella investerare bevakar dessa. Mindre företag tenderar dessutom att vara mindre diversifierade och därmed mer riskfyllda än större företag. Likaså tenderar ledningens kompensationsformer att skilja sig mellan företag av olika storlek. I mindre företag kompenseras ledningen med incitamentsbaserade ersättningar i högre utsträckning än i större företag. (Trombley, 1989, s. 529–531) Ledningen i mindre företag har därför kraftigare incitament att redovisa högre resultat, om dess ersättning baseras på dessa uppgifter. Ledningen i mindre företag drivs således av andra

motivationer än ledningen i större vad gäller redovisningsval. (Trombley, 1989, s. 530–531; Watts & Zimmerman, 1978, s. 118)

Ytterligare studier visar att en hög grad av informationsasymmetri bland marknadsaktörer skapar högre transaktionskostnader, ökar investerarnas avkastningskrav samt sänker aktiekursen. Förbättrade upplysningar innebär dock ökade kostnader för framtagande och för att tillhandahålla informationen. En företagsledning som strävar efter att maximera företagets värde kommer därför att välja tillgängliga redovisningsmetoder som reducerar informationsasymmetrin till en nivå där jämvikt råder mellan kostnad och nytta. När jämvikten rubbas på grund av nya redovisningsmöjligheter för utökade upplysningar, kommer ledningen att implementera de nya redovisningsmöjligheterna under förutsättning att den förväntade nyttan överstiger kostnaden. (Bartov & Bodnar, 1996, s. 397–400)

2.6 Institutionell teori

Institutionell teori försöker förklara orsakerna till att organisationer som verkar efter samma förutsättningar tenderar att över tiden efterlikna varandra. Organisationer i början av sin livscykel är diversifierade, men ju mer mogna organisationerna blir desto mer homogen tenderar dess organisationsstruktur att bli. Organisationer strävar efter att uppnå legitimitet och söker därför efterlikna andra organisationer som de uppfattar som legitima och framgångsrika. Det finns starka krafter som bidrar till att organisationer tenderar att likna varandra. Sådana krafter som bidrar till homogeniteten är normer och regler samt den säkerhet som uppnås genom att ta efter andra organisationer. (DiMaggio & Powell, 1983, s. 147–150) Föreställningssättet som bäst beskriver efterliknandeprocessen benämns isomorfi. Isomorfi är ett förlopp som tvingar en enhet i en population att efterlikna andra enheter som ställs inför liknande förhållanden. (Ibid., s. 149) DiMaggio och Powell menar vidare att institutionell isomorfi förändras av flera skilda faktorer. I vissa fall är organisatorisk förändring en direkt konsekvens av politisk påverkan. Exempelvis förändringar hänförliga till miljöregleringar. Osäkerhet är också en faktor som uppmuntrar imitation. Organisationer som ställs inför problem med flera tänkbara lösningar kommer försöka finna en hållbar lösning till en låg kostnad. Organisationsmodeller kan transfereras omedvetet genom tidigare anställda eller genom användandet av managementkonsulter. Organisationer anställer ofta individer med erfarenhet inom den bransch de verkar, därav kan de anställda ha en påverkande kraft på de förändringar som genomförs. Stora företag har ett begränsat antal konsultfirmor att anlita, vilket kan bidra till ökad imitation. Likaså kan utbildningar bidra till den homogena utvecklingen genom dess delaktighet i att forma olika individer som sedan intar liknande ställningar i olika organisationer. Lagregleringar kan dessutom ha en avsevärd påverkan på organisationers struktur och beteende, då organisationer måste anpassa sig till gällande legala förpliktelser. (Ibid., s. 149–155) DiMaggio & Powell menar vidare att strategier som är rationella för enskilda företag inte behöver vara rationella om de implementeras av en stor mängd företag.

Institutionella teorier är också applicerbara på finansiell redovisning. Young (1996) menar att förändringen av redovisningen och upplysningskraven kan kopplas till institutionellt

tänkande. Normgivare söker konstant förbättra redovisningen och den information som ska avspeglas i de finansiella rapporterna. Young menar att de krafter som driver fram förändringarna kan förklaras utifrån institutionell teori. (Young, 1996, s. 487–491)

3 Metod

I det här kapitlet redogör vi för och motiverar de metodval vi gjort samt belyser de för- och nackdelar dessa val medför. En beskrivning av studiens tillvägagångssätt lämnas där läsaren ges möjlighet till ökad förståelse för hur studien har utförts. Till sist diskuteras studiens genomförande utifrån begreppen reliabilitet och validitet.

3.1 Val av metod

Huvudfrågeställningen i den här uppsatsen är vilka och vilken mängd upplysningar svenska företag noterade på Stockholmsbörsen lämnar om aktierelaterade ersättningar enligt IFRS 2. Vidare frågade vi oss om det kunde finnas några skillnader mellan vilka och vilken mängd upplysningar företag av olika karaktär lämnar. De karaktäristika vi valde att använda som förklaringsvariabler var å ena sidan företagets storlek och å andra sidan vilken bransch företaget tillhör. Undersökningens inriktning var således delvis att söka olikheter. För att kunna beskriva för läsaren vilka upplysningar som lämnas av företagen på Stockholmsbörsen och eventuella skillnader i dessa upplysningar mellan företag av olika karaktär, var vi tvungna att samla in denna information från de företag som redovisar aktierelaterade ersättningar enligt IFRS 2. För detta ändamål valde vi en kvantitativ metod där vi utifrån en kodningsmanual gjorde om de upplysningar som lämnades till numeriska kategorier i en kodningsnyckel. Kvantitativa metoder lämpar sig väl vid just undersökning av eventuella skillnader hos ett större antal enheter, då en kvantifiering av insamlad information till numeriska data gör att den går att bearbeta och analysera med hjälp av dator (Bryman & Bell, 2005, s. 88). Att vi valt ett kvantitativt angreppssätt och undersökt ett stort antal företags upplysningar, gör att vi inte kommit att erhålla någon förståelse för varför företagen lämnar de upplysningar som de gör. Andra egenskaper vi går miste om att kunna undersöka med vald metod, är huruvida upplysningskraven uppfylls samt kvaliteten på lämnade upplysningar. Dessa kunskaper har dock inte, i samband med den här studien, legat i vårt intresse att inhämta.

3.2 Tillvägagångssätt vid datainsamling

Efter att ha utarbetat och formulerat uppsatsens forskningsfrågor sammanställde vi en lista med de företag som finns noterade på Stockholmsbörsen. Nästa steg i arbetet blev att sortera bort de företag som inte skulle ingå i undersökningen. När sedan valet av undersökningsenheter var gjort startade observationsfasen då vi gjorde en innehållsanalys på företagens årsredovisningar och kodade de upplysningar som lämnades. En fördel med att vi studerat årsredovisningar är att vi därigenom haft en distans till företagen som inneburit att dessa inte själva har kunnat påverka studiens utfall på samma sätt som vid exempelvis intervjuer. En förutsättning för att lyckas med undersökningen var att vi i förväg hade planerat och strukturerat hur observationerna vid datainsamlingen skulle gå till. Vidare var det av stor vikt att informationen registrerades på ett systematiskt sätt. (Patel & Davidsson, 2003, s. 87) För detta ändamål arbetade vi fram den kodningsmanual, med upplysningskraven i IFRS 2 som utgångspunkt, som skulle komma att ligga till grund för kodningen av lämnade upplysningar.

3.2.1 Val av undersökningsenheter

När vi valde ut de företag som skulle komma att ingå i undersökningen utgick vi från Stockholmsbörsens tre listor per den 31 oktober 2008. Eftersom vi avsåg att undersöka lämnade upplysningar enligt IFRS 2, föll de företag som inte tillämpar IFRS i sin redovisning bort. Dessutom exkluderades företag som inte redovisade några aktierelaterade ersättningar enligt IFRS 2. Efter att ha utslutit de företag som inte uppfyllde ovan nämnda kriterier (214 st.) kvarstod 86 företag, vilka kom att utgöra underlaget för undersökningen.

3.2.2 Innehållsanalys

Målet vid innehållsanalys är att forskarens personliga värderingar i så liten utsträckning som möjligt ska påverka processen. Därför är objektivitet och systematik centrala begrepp vid arbete med innehållsanalys. För vår studie innebar detta att det var viktigt att det klart och tydligt framgick hur kategoriseringen av årsredovisningarnas innehåll skulle gå till. Det var även av stor vikt att dessa regler för kategorisering tillämpades konsekvent genom hela undersökningen. För att få fram den datauppsättning vi behövde för att genomföra analysen var det nödvändigt att skapa en kodningsnyckel vi kunde använda för att på ett objektivt och systematiskt sätt göra om företagens upplysningar till kvantitativa data. För att kunna använda kodningsnyckeln upprättades en manual som utförligt beskrev hur informationen skulle kodas. Kodningsnyckeln och kodningsmanualen presenteras närmare i kapitel 4. En fördel med innehållsanalys som metod är dess replikerbarhet. Om vi lyckats med arbetet att utforma reglerna för kodning, kommer resultatet av kodningen bli detsamma oberoende av vem som tillämpar kodningsnyckeln. Dock bör man vara medveten om att det inte är möjligt att utforma en kodningsmanual helt utan utrymme för viss tolkning från kodarens sida. (Bryman & Bell, s. 214, 227–228)

3.2.3 Pilotstudie

Ett problem som finns vid undersökning av upplysningar i årsredovisningar är att den information som lämnas i enlighet med ett upplysningskrav i standarden kan återfinnas utspridd på en mängd olika platser i dokumentet. Dessutom skiljer sig de olika företagens årsredovisningar åt sinsemellan gällande hur och var de lämnar upplysningar. För att säkerställa att kodningsmanualen skulle vara tillämpbar på alla årsredovisningarna, samt att vi som kodade informationen använde manualen på samma sätt, genomfördes en pilotstudie på tio företag. Den utvärdering och omarbetning pilotstudien syftade till, gjorde vi tillsammans så att slutprodukten i största möjliga utsträckning uppfyllde ovan nämnda kriterier. Anledningen till att tio företag valdes till pilotstudien var att vi ansåg det vara ett lämpligt antal för att kunna vänja sig vid att arbeta med kodningsmanualen samt för att bilda sig en uppfattning om hur upplysningar kan skilja sig åt mellan olika företag.

Under fortskridandet med pilotstudien omarbetades kodningsmanualen på så sätt att vissa av punkterna i IFRS 2 kom att utslutas ur undersökningen. Dessa punkter var av sådan karaktär att kodning av dem inte skulle låta sig göras utan subjektiva bedömningar från vår sida. Dessutom var några av dem omöjliga att mäta på ett tillförlitligt sätt. För en utförligare beskrivning av de punkter som utelämnades i undersökningen, se avsnitt 4.1.1 *Punkter i IFRS 2 som inte undersöks*.

3.2.4 Datainsamling

Information inhämtades från årsredovisningar avseende senaste räkenskapsåret för de företag som ingår i undersökningen. Vi har uteslutande använt oss av webbaserade årsredovisningar, som hämtats från respektive bolags webbsida. Eftersom information om aktierelaterade ersättningar presenteras under olika rubriker i olika årsredovisningar har en grundlig genomgång av de undersökta årsredovisningarna utförts. Ytterligare ett moment för att säkerställa att vi inte gick miste om någon information om aktierelaterade ersättningar var att använda sökfunktionen i Adobe Reader. Den funktionen hjälpte oss att söka igenom dokumenten efter specifika ord. De ord vi sökte på var exempelvis *option*, *aktierelaterade*, *IFRS 2* och *incitament*. Den mesta informationen återfanns i noter som behandlade ersättningar till personal och ledande befattningshavare.

3.3 Analysmodell

En av våra forskningsfrågor var om det föreligger några skillnader mellan vilka upplysningar samt mängden upplysningar företagen i olika branscher och med olika storlek lämnar. Således var vi tvungna att jämföra företagen grupperade utifrån dessa variabler. Vår undersökning grundar sig på den datauppsättning vi samlat in från företagens årsredovisningar, där antalet undersökta enheter uppgick till 86 stycken. När sedan analysen genomfördes utelämnades en av enheterna, det största företaget, från analysen på grund av att dess omsättningsstorlek avvek från det näst största företaget med cirka 1 500 miljarder kronor. En avvikelse vi ansåg vara av sådan storlek att enheten inte gick att rättvist placera i någon av de grupper som skulle jämföras. Nedan följer en motivering av de valda variablerna samt en beskrivning av hur analysen av insamlad data gick till.

3.3.1 Val av variabler

De förklaringsvariabler vi valt att använda i studien är branschtillhörighet och företagets storlek definierat som dess omsättning. Tidigare studier har visat att företagets storlek har inverkan på viljan att redovisa på ett visst sätt, se exempelvis Watts och Zimmerman (1978), Hagerman och Zmijewski (1979) och Trombley (1989). Därför ansåg vi att det var intressant att undersöka om detta även gäller företags upplysningar om aktierelaterade ersättningar enligt IFRS 2. Variabeln omsättning är en kontinuerlig variabel vilket innebar att vi, för att utföra testerna, behövde dela in företagen i storleksgrupper. Det antal grupper vi ansåg lämpligt var fyra stycken, då vi inte ville ha för många grupper i förhållande till antalet observationer (Løvås, 2006, s. 312). Detta för att öka möjligheten att erhålla signifikanta testresultat. För att utöka undersökningen och för att ha möjlighet att identifiera andra eventuella skillnader, valde vi även att undersöka om företagets branschtillhörighet kunde ha inverkan på hur och i vilken omfattning det väljer att lämna upplysningar. Antalet branschgrupper vi använt oss av är fem stycken. Responsvariabler i undersökningen är följaktligen de upplysningar som lämnas i företagens årsredovisningar. Dessa är i den här undersökningen förenklade dikotoma variabler och mäts på nominalskalenivå, vilket innebär att vi enbart placerat informationen från företagen i två ömsesidigt uteslutande kategorier, etta för lämnad och nolla för utelämnad upplysning. Detta innebar att när vi sedan jämförde företagen med varandra, kunde vi enbart säga något om huruvida de lämnade lika eller olika,

fler eller färre upplysningar. En utförligare redogörelse för grupperingen av variabler ges i avsnitt 4.2.1.

3.3.2 Kruskal Wallis H-test

Vid analysen av insamlad data hade vi för avsikt att undersöka om det föreligger några skillnader mellan dels olika branschkategorierna och dels olika omsättningskategorierna lämnade upplysningar. Då sannolikheten för företagens upplysningar inte följer normalfördelningen, var det ett icke-parametriskt test som behövde göras. Vidare har vi som nämnts tidigare, delat in företagen i fler än två grupper. Detta medförde att valet föll på Kruskal Wallis test. En icke-parametrisk modell som används för att jämföra medianerna i k grupper (Løvås, 2006, s. 340). För att utföra testerna använde vi oss av statistikprogrammet SPSS. Nedan följer en sammanfattande beskrivning av Kruskal Wallis test. De exempel som används är hämtade från det test som gjordes då vi jämförde de fyra omsättningsgrupperna utifrån upplysningar enligt punkten 47Bb³. I bilaga 4 återfinns beräkningarna i sin helhet.

Testet börjar med att alla de 85 observationerna sorteras i stigande ordningsföljd och tilldelas ett ordningsföljdstal. Om man som vi, har flera observationer med samma värde ("ties"), så tilldelas alla dessa ett ordningsföljdstal lika med medelvärdet av de aktuella ordningsföljdstalen. Exempelvis då 73 av 85 företag inte lämnar upplysning enligt p. 47Bb så ger detta 73 stycken nollor i följd. Alla dessa observationer tilldelas då ett ordningsföljdstal $= (1 + 2 + 3 + \dots + 73)/73 = 37$. Och de övriga företagen tilldelas ordningsföljdstal $= (74 + 75 + 76 + \dots + 85)/12 = 79,5$. Sedan summeras ordningsföljdstalen gruppvis och en ordningsföljdsumma, R_i , erhålls för varje grupp. (Kruskal & Wallis, 1952, s. 586)

För att sedan beräkna Kruskal Wallis H, som är det värde som avgör om vi ska behålla eller förkasta nollhypotesen, använder vi formeln:

$$H = \frac{12}{N(N + 1)} \sum_{i=1}^k \frac{R_i^2}{n_i} - 3(N + 1)$$

där

k = antalet grupper

n_i = antalet observationer i grupp nummer i

N = totalt antal observationer, $\sum n_i$

R_i = ordningsföljdsumman för grupp nummer i

Eftersom vi har flera observationer med lika värde ("ties"), så behöver vi även dividera ovanstående ekvation med:

³ Se kapitel 4 för en närmare beskrivning av kodningsnyckeln och denna punkt.

$$1 - \frac{\sum T}{N^3 - N}$$

där

$T = (t - 1)t(t + 1) = t^3 - t$, och t är antalet ”ties” i en och samma grupp av ”ties”.

I exemplet p. 47Bb med 73 nollor och 12 ettor, ger detta $T_0 = 73^3 - 73$ och $T_1 = 12^3 - 12$. Summerar vi T_0 och T_1 erhåller vi $\sum T = 388944 + 1716 = 390660$. (Ibid., s. 586–587)

Om grupperna som jämförs kommer från identiska kontinuerliga populationer och antalet enheter i dessa grupper inte är för få, är H χ^2 -fördelat med $k-1$ frihetsgrader, vilket medför att värdet H som erhålls⁴ kan jämföras mot det kritiska χ^2 -värde som gäller för önskad signifikansnivå. (Ibid., s. 586) Testets nollhypotes är att medianerna är lika i de k grupperna. Om nollhypotesen stämmer, kan vi alltså förvänta oss att observerade R_i är i närheten av $E(R_i)$. Detta betyder att om det förekommer många stora avvikelser mellan observerade och förväntade värden, finns det anledning att förkasta nollhypotesen. Vi har i testerna valt signifikansnivån $p = 0.05$, vilket innebär att nollhypotesen om lika medianer förkastas om χ^2 -värdet i Kruskal Wallis test överstiger 7,81⁵ för testerna av omsättningsgrupper med $k - 1 = 3$ frihetsgrader samt överstiger 9,49 för testerna av branschgrupper där antalet frihetsgrader är fyra. Vidare innebär detta att om vi erhåller $p = 0,05$ i ett test är det 5 procents risk att vi felaktigt förkastar nollhypotesen, så kallat Typ I-fel. (Løvås, 2006, s. 337–341)

3.4 Reliabilitet

Studiens reliabilitet är beroende av pålitligheten i informationen som analysen bygger på. Om samma eller ungefärligen samma resultat erhålls vid olika och oberoende mätningar av samma sak, innebär det att studien har en hög reliabilitet. Avgörande för den här studiens reliabilitet är på vilket sätt vi genomför undersökningen och med vilken noggrannhet insamlad information bearbetas. En tillräckligt hög reliabilitet är i sin tur en förutsättning för att vi ska kunna besvara de forskningsfrågor som är syftet med uppsatsen. (Holme & Solvang, 1997, s. 163–165)

För att uppnå en så hög reliabilitet som möjligt i våra resultat, har vi under arbetet med datainsamlingen vidtagit en rad åtgärder för detta ändamål. Till att börja med har kodningsmanual och kodningsnyckel utarbetats på ett sådant sätt att behovet av subjektiva bedömningar från undersökarnas sida i så stor utsträckning som möjligt eliminerats. Att vi som genomfört undersökningen har använt kodningsmanualen och kodningsnyckeln på samma sätt är avgörande för interbedömarreliabiliteten. Särskilt vid studier som genomförs av flera observatörer och då observationer ska översättas, kodas, till kategorier kan detta vara ett problem. (Bryman & Bell, 2005, s. 94) Innehållet i företags årsredovisningar är av sådan

⁴ Benämns ”Chi-Square” i testresultaten från SPSS.

⁵ Kritiska χ^2 -värden kan beräknas i Excel med funktionen CHI2INV(sannolikhet;frihetsgrader).

karaktär att det alltid uppkommer gränsfall för hur kodning av observationer ska ske. Dock har det i de flesta fall inte varit några större oklarheter rörande på vilket sätt informationen skulle kodas. Vid de tillfällen då sådana oklarheter ändå uppstått har vi tillsammans diskuterat oss fram till hur kodningen skulle göras. Ett sådant tillvägagångssätt anser vi vara positivt för den här studiens reliabilitet.

Andra faktorer som eventuellt kan påverka reliabiliteten är sådana som står utanför vår kontroll. Exempelvis kan den mänskliga faktorn bidra till att kategorisering i kodningsnyckeln utförs på ett felaktigt sätt och att vi missat information i årsredovisningarna. För att minimera risken för sådana felaktigheter har vi iakttagit stor noggrannhet under arbetets gång och gjort grundliga genomläsningar av företagens årsredovisningar.

3.5 Validitet

Validitet i det här sammanhanget avser frågan om huruvida vi verkligen undersöker det som är nödvändigt för att svara på våra forskningsfrågor. I denna studie är det utformningen av kodningsmanual och kodningsnyckel, och att dessa verkligen mäter det de är avsedda att mäta, som är avgörande för validiteten. (Holme & Solvang, 1997, s. 167) För att stärka studiens validitet har vi utarbetat dessa instrument med utgångspunkt i våra forskningsfrågor samt upplysningskraven i IFRS 2.

I vissa situationer kan validitet och reliabilitet komma att stå i konflikt med varandra. (Ibid.) Punkterna i kodningsnyckeln bygger på upplysningskraven i IFRS 2. Men för att kunna erhålla så reliabel information som möjligt ur årsredovisningarna, omarbetades, som tidigare nämnts, en del av punkterna i IFRS 2 så att vi som observatörer inte skulle tvingas göra subjektiva bedömningar vid kodningen av informationen. Punkterna i kodningsnyckeln motsvarar fortfarande punkterna i IFRS 2 och mäter de upplysningar företagen lämnar. Frågan är dock hur pass stor effekt strävan efter reliabel information har fått på validiteten i kodningsnyckel och kodningsmanual. Därför lades stor vikt vid framtagandet av dessa instrument för att minimera ovan nämnda motsättningar mellan reliabilitet och validitet. Detta medför att om vi lyckats konstruera en kodningsmanual och kodningsnyckel med hög validitet så kommer studien som helhet få en hög validitet.

4 Kodningsmanual och kodningsnyckel

Kodningsmanualen är det dokument vi utarbetat som grund för undersökningen. Underlaget till kodningsmanualen har inhämtats från upplysningskraven i IFRS 2, således punkterna 44–52. Av olika anledningar, vilka vi i detta kapitel kommer redogöra för, har några av punkterna utelämnats och några har förändrats gentemot den ursprungliga framställningen i IFRS 2. Informationen som inhämtats från årsredovisningarna har kodats, kodningsprocessen beskrivs vidare under kapitlet kodningsnyckel.

4.1 Kodningsmanual

Arbetet med att utarbeta kodningsmanualen har sin utgångspunkt i uppsatsens syfte och problemformulering, att beskriva och identifiera vilka upplysningar som lämnas om aktierelaterade ersättningar samt om det finns några skillnader mellan företag av olika karaktär, avseende de upplysningar som lämnas. Kodningsmanualen vi skapat för den här studien utarbetades med upplysningskraven i IFRS 2 som grund.

4.1.1 Punkter i IFRS 2 som inte undersöks

Upplysningskrav om aktierelaterade ersättningar som tilldelas till parter som inte är anställda i företaget eliminerades från undersökningen, eftersom detta är en ersättningsform som inte är särskilt vanligt förekommande i praktiken (Marton et al., 2008, s. 47). Likaså uteslöts punkter i standarden med subjektiva inslag, exempelvis punkt 52:

”Om det visar sig att de upplysningar som skall lämnas enligt kraven i denna standard inte uppfyller principerna i punkt 44, 46 och 50, skall företaget lämna ytterligare erforderliga upplysningar för att uppfylla dem.”

Punkter och delar av punkter med karaktärsdrag liknande de ovan utelämnades i undersökningen eftersom det inte gick att avgöra om företaget lämnar eller inte lämnar en sådan upplysning. De punkter som helt utelämnades i undersökningen var: p. 47aⁱⁱⁱ, p. 48, p. 49 samt p. 52.

4.1.2 Beskrivning och motivering av kodningsmanualen

Den första punkten som inkluderats i studien är punkt 45. Det övergripande syftet med punkten (vilket presenteras i punkt 44) är att upplysa om karaktären och innebörden av aktierelaterade ersättningar som förekommit under perioden. Vidare är punkt 45 indelad i fyra olika underpunkter, a-d. I enlighet med den första av dessa skall företag lämna upplysning om aktierelaterade ersättningar samt allmänna villkor och bestämmelser för dessa, som förelåg vid något tillfälle under perioden. I standarden exemplifieras sådana upplysningar som: intjäningskrav, längsta löptid för tilldelade optioner och regleringsmetod. Vi har därför vid konstruktionen av kodningsmanualen utgått från dessa exempel och författarna anser således att upplysning enligt punkt 45A lämnas om företagen upplyser om någon av de egenskaper som exemplifierats ovan. Således behöver inte företagen upplysa om samtliga egenskaper för att erhålla en etta. Anledningen till varför vi valt denna indelning motiveras av att vi vill minimera inslagen av subjektiva bedömningar i studien. Allmänna villkor och bestämmelser

för aktierelaterade ersättningar kan innefatta flertalet olika beskrivningar. För att göra punkten mätbar och minska risken för subjektiva bedömningar från författarnas sida var vi därför tvungna att begränsa omfattningen av punkten. Vi ansåg det därför lämpligt att utgå från de egenskaper som nämns i standarden.

Av punkten 45b i IFRS 2 framgår att upplysningar skall lämnas för antalet aktieoptioner och vägd genomsnittliga lösenpriser för aktieoptioner för var och en av följande grupper:

- Utestående vid periodens början
- Tilldelade under perioden
- Förverkade under perioden
- Inlösta under perioden
- Förfallna under perioden
- Utestående vid periodens slut
- Inlösningsbara vid periodens slut

Samtliga företag som tillämpar aktierelaterade ersättningsprogram har möjlighet att upplysa om antalet aktieoptioner och genomsnittliga lösenpriser för minst två av grupperna ovan. Vi har därför bestämt att företagen skall anses lämna tillräckliga upplysningar om information lämnas för minst två av grupperna. Anledningen till att vi valt denna indelning är för att inte de företag som mer frekvent tillämpar ersättningsformen skall rangordnas högre än företag som inte tillämpar ersättningsformen i lika hög utsträckning. Exempel på ett företag som lämnat upplysning enligt ovanstående punkt är Unibet.

Nedan visas därför ett urklipp från Unibets årsredovisning, för att påvisa hur upplysning enligt punkten kan se ut.

	2007		2006	
	Antal	Genomsnittligt lösenpris GBP	Antal	Genomsnittligt lösenpris GBP
Utestående per 1 januari	392 774	12,78	269 655	7,96
Utryttjade	-		-116 000	1,01
Tilldelade	180 017	17,93	239 119	12,50
Förfallna	-88 831	13,04		
Utestående per 31 december	483 960	14,65	392 774	12,78

152 024 av de aktieoptioner som utdelades under 2007 var underställda prestationsvillkor för koncernens finansiella resultat under 2007. Dessa villkor uppfylldes endast delvis. I mars 2008 beslutade därför styrelsen att makulera 91 214 av dessa optioner. Som ett resultat av detta kvarstod den 31 december 2007 totalt 392 746 optioner med ett genomsnittligt lösenpris på 13,88 GBP av de 483 960 optionerna.

Figur 4:1 Upplysning enligt p. 45B, (Unibet, årsredovisning 2007).

I enlighet med innehållet i punkt 45C ska, för aktieoptioner som lösts in under perioden, upplysning lämnas om den genomsnittliga aktiekursen på lösendagen eller under lösenperioden. Detta är en upplysning som enbart företag, vilka under perioden löst in aktieoptioner kan lämna. En etta tilldelas om information enligt punkten lämnas. Punkt 45D har vi i jämförelse med motsvarande punkt i IFRS 2 delat in i två underkategorier. Innehållet i punkten efter kategoriindelningen är att upplysning ska lämnas för lösenpriset samt för vägd genomsnittlig avtalade löptid, för aktieoptioner som är utestående vid periodens

slut. Företagen kan därmed erhålla en etta respektive nolla för varje kategori. Innebörden av punkten är densamma, men vi har valt att dela in dem i två underkategorier för att kunna påvisa skillnader mellan den information som företagen tillhandahåller. Den senare delen av punkt 45D som gäller när intervallet för lösenpriset är stort, och som innebär att optionerna delas in i mer lämpliga intervall har uteslutits i undersökningen eftersom den enligt vårt tillvägagångssätt innebär svårigheter att mäta.

Punkt 46 i IFRS 2 anger det övergripande syfte som upplysningar enligt punkterna 47–49 skall bidra till att uppnå – hur det verkliga värdet för ersättningen fastställdes. Vi har delat in p. 47A i två underpunkter, a-b. Innebörden av den indelning vi valt är densamma som innebörden av motsvarande punkter i IFRS 2. Anledningen till att vi delat in punkterna annorlunda, är för att göra innehållet mer överskådligt och därmed enklare för författarna att hantera vid datainsamlingen. I enlighet med punkt 47A skall upplysning lämnas för det verkliga värdet av aktieoptioner som tilldelats under perioden. Observera att p. 47 endast gäller för aktieoptioner som tilldelats under perioden.

P. 47A^{bi} innebär att upplysning skall lämnas om den optionsvärderingsmodell som använts samt indata i modellen. De indata som ingår i modellen består av sex olika variabler. För att ett företag ska anses lämna tillräckliga upplysningar enligt punkten, ska information om samtliga variabler lämnas. Dessutom ska företagen redogöra för vilken värderingsmodell som använts. I IFRS 2 p. 47^{ai} sägs att information också skall lämnas för andra indata, till exempel vilken metod som använts och vilka antaganden som gjorts för att beakta effekterna av för tidig inlösen. Dessa andra indata har vi valt att förbise i undersökningen, eftersom det innebär en svår gränsdragning att avgöra om information om andra indata presenteras eller inte.

Nästkommade punkt, 47A^{bii}, innebär att företaget ska upplysa om hur den förväntade volatiliteten fastställdes. Innehållet i vår kodningsmanual har förenklats en del jämfört med punkten i standarden, där en förklaring av i vilken utsträckning den förväntade volatiliteten baserats på historisk volatilitet ska lämnas. Vi har valt att utesluta den förklaringen ur undersökningen med samma motivering som lämnades för föregående punkt.

P. 47^{aiii} har helt utelämnats ur undersökningen. Punkten förskriver att upplysning ska lämnas om och på vilket sätt andra inslag inkluderats i beräkningen av det verkliga värdet. Andra inslag exemplifieras i standarden som marknadsvillkor. Utelämnandet av punkten motiveras genom att vi haft för avsikt att utelämna punkter av subjektiv karaktär. Dessutom insåg vi under pilotundersökningen svårigheten med att definiera sådana andra inslag.

P. 47B^{a-c}, som gäller för andra egetkapitalinstrument än optioner som tilldelats under perioden, har inkluderats i sin helhet med undantag för huruvida andra inslag beaktades vid beräkningen av det verkliga värdet.

Nästkommade punkt (p. 47C) behandlar upplysningar för avtal om aktierelaterade ersättningar som förändrats under perioden. Innehållet i denna punkt i kodningsmanualen stämmer överens med innehållet i motsvarande punkt i IFRS 2. En förklaring av

förändringarna ska lämnas samt upplysning om storleken på och beräkningen av det tillkommande verkliga värdet.

Punkterna 48 och 49 har uteslutits ur undersökningen. P. 48 förbisågs eftersom punkten gäller för värdering av aktierelaterade ersättningar som tilldelas till andra än anställda. Vi har som nämnts tidigare avgränsat undersökningen till att enbart omfatta aktierelaterade ersättningar som tilldelas anställda. Punkt 49 är av sådan karaktär att det inte gick att avgöra om företaget lämnar eller inte lämnar en sådan upplysning.

P. 50 anger det övergripande syfte som punkterna 51–52 ska bidra till att uppnå. P. 52 har som tidigare motiverats uteslutits ur undersökningen, medan p. 51, som innefattar upplysning om storleken på de kostnader och skulder som redovisats under perioden avseende aktierelaterade ersättningar, har inkluderats i sin helhet.

Kodningsmanualen blir användbar först när den används i kombination med kodningsnyckeln. En presentation och redogörelse för kodningsnyckeln följer i nästa avsnitt.

4.2 Kodningsnyckel

I kodningsnyckeln använder vi oss av två kategorier, noll och ett. En tilldelning av en nolla innebär att vi anser att företaget inte lämnar sådana upplysningar som efterfrågas i enlighet med de olika punkterna i IFRS 2. Tilldelas ett företag en etta innebär det att den information de presenterar uppfyller upplysningskriteriet enligt en specifik punkt. Observera att kodningsnyckeln baseras på vad författarna anser är tillräcklig information för att en upplysning ska anses vara lämnad. Syftet är ju som tidigare deklarerats inte att avgöra om företagen följer upplysningskraven, utan att observera vilka upplysningar som lämnas. Vi utgår från punkterna i IFRS 2, men i vissa situationer, vilka redogjorts för i avsnittet som behandlar kodningsmanualen, kan det vara mycket svårt att avgöra om upplysning lämnats eller inte. En fråga vi dessutom var tvungna att ta ställning till var huruvida samtliga underpunkter ska vara uppfyllda för att företaget ska anses ha lämnat tillräckligt med information. Utgångspunkten för konstruktionen av kodningsnyckeln var punktens uppbyggnad samt lydelse. De flesta punkter delades in i flera olika, mindre delpunkter. Upplysningskraven förenklades också en del jämfört med den ursprungliga texten i IFRS 2. Detta för att göra upplysningskraven enklare att förstå och därmed enklare för författarna att hantera i datainsamlingen.

Utifrån varje punkt i standarden lyftes en eller flera kategorier fram. Detta moment var en aning problematiskt eftersom varje punkt i standarden innehåller flera underpunkter. Vi behövde därför ta ställning till om samtliga underpunkter skulle vara uppfyllda för att företaget skulle anses ha lämnat tillräckligt med information.

4.2.1 Kodning av variablerna bransch och storlek

Eftersom vi haft för avsikt att undersöka om det finns några skillnader i lämnade upplysningar mellan olika kategorier av företag, grupperade utifrån variablerna branschtillhörighet och

storlek, kom dessa variabler också att behöva kodas. Vad gäller branschtillhörighet utgick vi från OMX Nordic Exchange sektorindelning. Där finns totalt tio olika sektorer, men eftersom studien avgränsats till att enbart innefatta bolag noterade på Stockholmsbörsen faller en sektor bort. Den ursprungliga tanken var således att inkludera nio sektorer i studien. Dock valde vi att reducera antalet grupper för att öka möjligheten till signifikanta testresultat i analysen av insamlad data. Vi valde därför att slå samman likartade branscher. Efter sammanslagningen ser branschindelningen ut enligt följande: Sällanköp och tjänster slogs samman med Dagligvaror. Industri, Material och Energi utgör efter sammanslagning en branschkategori. Likaså slogs Informationsteknik och Telekomoperatörer samman. De övriga branscherna Hälsovård samt Finans förblev oförändrade. Anledningen till sammanslagningen var att vi hade ett för stort antal branscher i förhållande till det totala antalet undersökta företag. De sammanslagna branscherna tilldelades en kodningssiffra för att vara hanterbara vid analysen.

Tabell 4:1 Kodning av bransch kategorier

Branscher	Kategori
<i>Sällanköp & tjänster, Dagligvaror</i>	1
<i>Industri, Material, Energi</i>	2
<i>Informationsteknik, Telekomoperatörer</i>	3
<i>Hälsovård</i>	4
<i>Finans</i>	5

Indelningen av företag i omsättningsgrupper har baserats på första, andra respektive tredje kvartilen av de 85 företagens omsättningar. Denna indelning gjorde att omsättningskategorierna kom att se ut enligt tabell 4:2. En anledning till varför vi valde att göra indelningen efter kvartilerna var dels, som vi nämnt tidigare, att det var önskvärt att hålla ned antalet kategorier för att öka möjligheten till signifikanta testresultat. Att vi valde kvartilerna och inte en indelning av företagen i grupper med lika stora omsättningsintervall berodde på att en sådan indelning, skulle medföra en alldeles för ojämn fördelning av antalet företag mellan de respektive grupperna⁶. Varje kategori betstår således av 21 företag, förutom kategori 1 där 22 företag ingår.

Tabell 4:2 Kodning av omsättningskategorier

Omsättning (MSEK)	Kategori
7,5 – 528	1
541 – 2 663	2
2 751 – 3 510	3
12 731 – 258 835	4

4.2.2 Redovisningsstandard och aktierelaterade ersättningar

För att samla in tillräcklig information inför den huvudsakliga studien var vi tvungna att undersöka vilken redovisningsstandard som samtliga företag noterade på Stockholmsbörsen

⁶ Lika stora omsättningsintervall vid indelning i fyra grupper skulle givit fördelningen: 77, 4, 3, 1 och för en indelning i fem grupper hade utfallet blivit: 75, 4, 3, 2, 1.

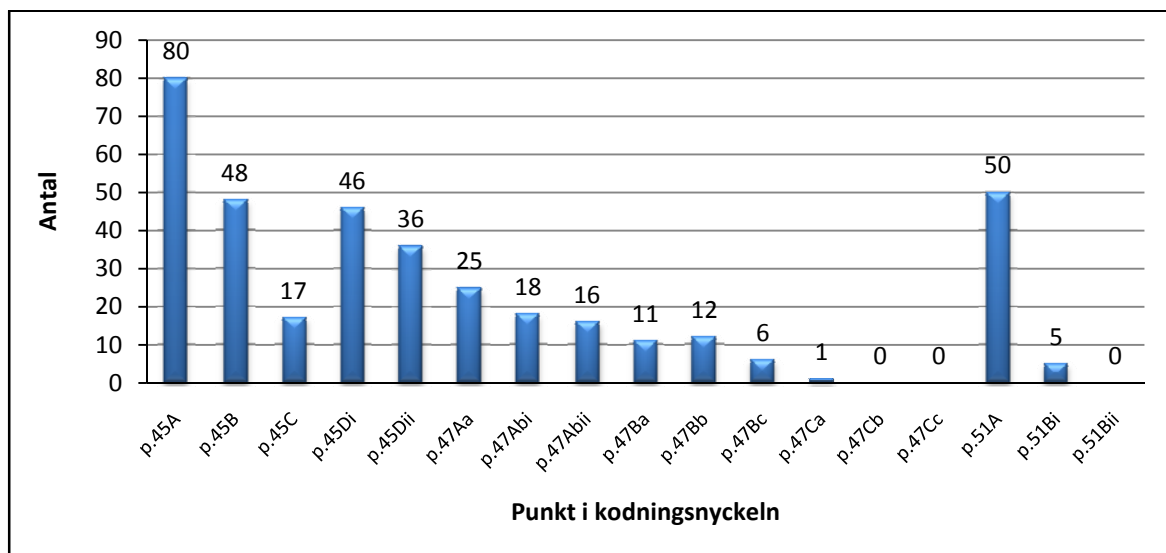
följde. Avsikten med studien är att undersöka vilka upplysningar som lämnas om aktierelaterade ersättningar av företag som följer IFRS, men då det finns flera bolag noterade på Stockholmsbörsen som följer andra redovisningsstandarder behövde dessa elimineras från undersökningen. Dessutom behövde vi undersöka hur stor del av företagen, vilka i koncernredovisning tillämpade IFRS, som dessutom förfogade över ersättningsprogram som redovisades enligt IFRS 2. Förfarandet blev sådant att en mindre undersökning genomfördes innan den huvudsakliga. De företag som i koncernredovisningen tillämpade IFRS tilldelades en etta, medan de företag som redovisade enligt andra regelverk tilldelades en nolla. Vidare undersöktes om de företag som tillämpade IFRS också förfogade över ersättningsprogram som redovisades enligt IFRS 2. De företag som hade aktierelaterade ersättningsprogram redovisade enligt IFRS 2 erhöll en etta medan de företag som saknade denna typ av ersättningar erhöll en nolla. Det bör poängteras att flera av de företag som tilldelades en nolla för aktierelaterade ersättningar faktiskt hade exempelvis pågående optionsprogram, men att de av olika anledningar inte redovisades enligt IFRS 2. Det kan nämnas att företag som har optionsprogram utställda på marknadsmässiga villkor, där den som erhåller instrumentet betalar en marknadsmässig premie inte redovisas enligt IFRS 2. Dessutom är standarden enbart tillämplig på aktierelaterade ersättningar som ställts ut efter den 7 november 2002. De företag som har aktierelaterade ersättningsprogram utgivna före ovanstående datum får frivilligt välja att tillämpa reglerna i IFRS 2.

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenteras och analyseras de data undersökningen har genererat. I första avsnittet redogörs för hur upplysningarna fördelar sig per punkt i kodningsnyckeln. Vi fortsätter med en genomgång av lämnade upplysningar och jämför dessa med variablerna omsättning och bransch. I kapitlet presenterar vi inte samtliga testresultat, utan begränsar oss, med ett undantag, till att redovisa de resultat där signifikans uppnåtts. De resterande testerna finns istället att ta del av i bilaga 2.

5.1 Upplysningar enligt IFRS 2

Totalt 85 stycken av samtliga företag som ingått i studien har aktierelaterade ersättningar som redovisas enligt IFRS 2. I diagrammet nedan visas hur upplysningarna är fördelade på punkterna i kodningsnyckeln, således vilka punkter som företagen i studien lämnat upplysningar om.

Figur 5:1 Antal företag som lämnar upplysning fördelat per punkt i kodningsnyckeln.

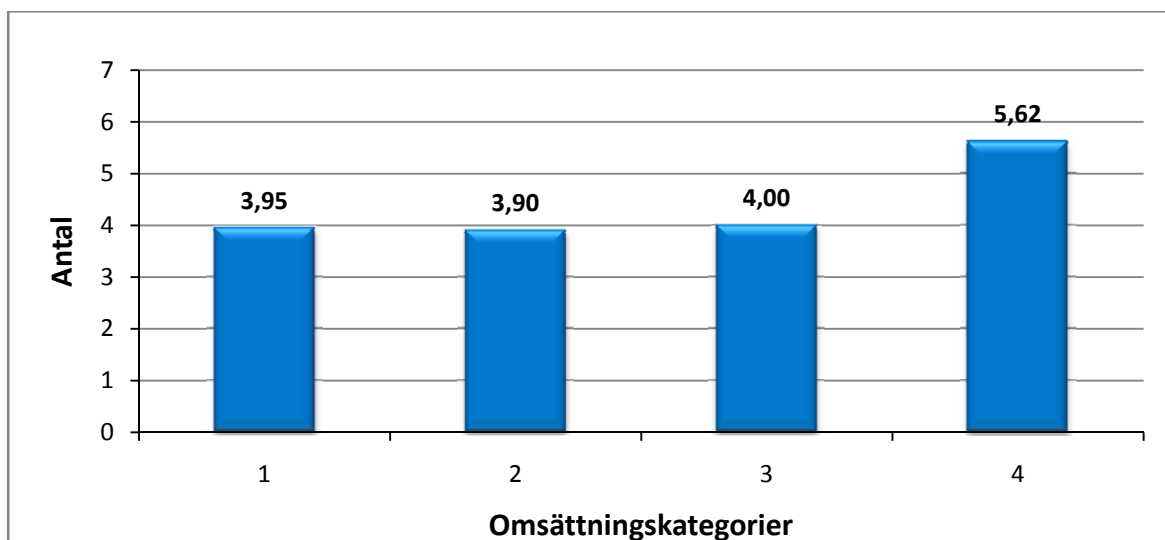
Det är några av punkterna som tydligt utmärker sig. Framförallt punkten 45A som beskriver avtal och allmänna villkor för aktierelaterade ersättningar. Alla utom fem företag lämnar upplysning om detta. Likaså punkterna 45B, 45Di och 51A uppfyller många av företagen, om än inte i lika stor utsträckning som p. 45A. 94 procent av företagen i studien uppfyller punkten 45A, alltså nästintill alla företag lämnar denna upplysning. Punkten 51A lämnar 59 procent av företagen i studien upplysningar om, vilket också är en relativt stor andel av företagen. Men då företagen enligt denna punkt skall upplysa om den kostnadspåverkan de aktierelaterade ersättningarna under perioden medfört, kan det ifrågasättas varför inte fler företag faktiskt lämnar denna upplysning. Vidare utmärker sig punkterna 47Cb, 47Cc och 51Bii då inget av de undersökta företagen lämnar dessa upplysningar. Att fördelningen av upplysningar är ojämn kan delvis bero på att vissa av punkterna är av den karaktären att inte samtliga företag i studien kan uppfylla dem, då de förutsätter särskilda former av aktierelaterade ersättningar. Som exempel kan vi nämna punkten 47Ca, som förutsätter att företaget har avtal om aktierelaterade ersättningar som förändrats under perioden. Det går inte

heller att utesluta att några av punkterna kan vara mer kostsamma än andra att uppfylla, vilket kan vara en anledning till att upplysning uteblir.

5.1.1 Upplysningar och variabeln omsättning

Informationen som presenteras i diagrammet i figur 5:2, visar det genomsnittliga antalet lämnade upplysningar fördelade över de fyra omsättningskategorier vi delat in de undersökta företagen i. Av diagrammet framgår att kategori 4, de företagen med störst omsättning, lämnar något fler upplysningar än de andra kategorierna. De övriga tre kategorierna har en mycket jämn genomsnittlig fördelning från 3,90 till 4,00 stycken upplysningar per företag i respektive kategori. En av de forskningsfrågor vi med denna studie haft för avsikt att besvara är huruvida antalet upplysningar skiljer sig mellan företag av olika storlek. Utifrån figur 5:2 kan vi som tidigare nämnts konstatera att de större företagen som ingår i denna studie lämnar fler upplysningar än de övriga. Vi har även analyserat insamlad data med hjälp av Kruskal Wallis test⁷ för att pröva om de observerade skillnaderna är signifikanta. Resultatet från det testet visas i figur 5:3. Vi kan inte utifrån detta test konstatera att det finns någon signifikant skillnad i antalet lämnade upplysningar mellan de olika storlekskategorierna.

Omsättningskategori 4 rangordnas högre i testet än de övriga omsättningskategorierna, som erhåller i stort sett samma värden. Detta innebär att medianen för antalet lämnade upplysningar i omsättningskategori 4 är högre än för de övriga omsättningsgrupperna. Eftersom testet har en låg signifikans innebär det att det inte är statistiskt säkerställt att företagen i omsättningskategori 4 lämnar fler upplysningar än företagen i de övriga kategorierna. De skillnader som framträder i vår datauppsättning kan därför vara slumpmässiga eller bero på andra faktorer än storleken på företagets omsättning.

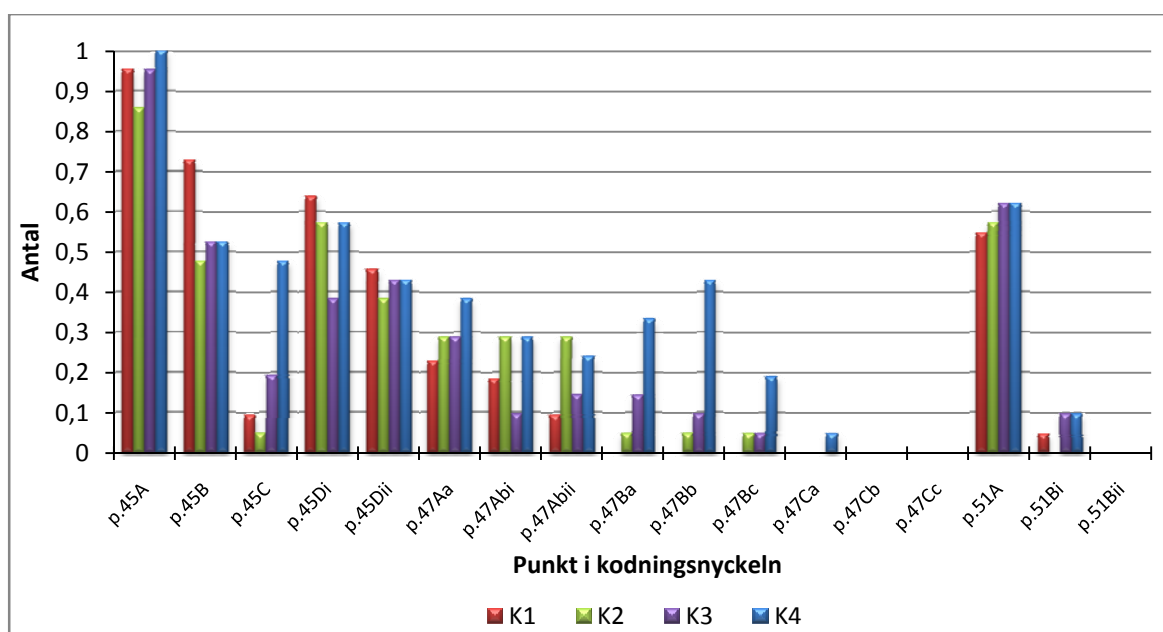
Figur 5:2 Genomsnittligt antal upplysningar per omsättningskategori.

⁷ För en beskrivning av Kruskal Wallis test, se kapitel 3

		Ranks		Test Statistics ^{a, b}		
		Omsättning	N	Mean Rank	AntalUpplysningar	
AntalUpp	1	22	39,61	Chi-Square	5,530	
	2	21	39,05	df	3	
	3	21	39,60	Asymp. Sig.	0,137	
	4	21	53,90			
Total		85			a. Kruskal Wallis Test	
				b. Grouping Variable: Omsättning		

Figur 5:3 Test av antalet upplysningar per omsättningskategori.

I avsnittet ovan redogjordes för det totala antalet upplysningar som företagen i respektive omsättningskategori lämnat. Vidare kommer vi nu att analysera de upplysningar som dessa företag lämnat för var och en av de punkter som ingår i studien. Den totala fördelningen redovisas i figur 5:4.

Figur 5:4 Antal lämnade upplysningar per omsättningskategori och punkt.

Utifrån diagrammet i figur 5:4 kan vi se att företagen i omsättningskategori 4 lämnar flest upplysningar på de punkter där företag i övriga kategorier enbart lämnar ett fåtal upplysningar. Detta syns tydligt på punkterna 45C och 47Ba-Bc. På tre av punkterna (45A, 45Dii och 51A) är fördelningen mellan omsättningskategorierna förhållandevis jämn. Företagen med lägst omsättning utmärker sig på tre punkter genom att lämna flest upplysningar. Nedan redovisar vi resultatet för de enskilda punkter där vi observerat signifikanta skillnader. Resultatet för studiens resterande punkter finns att ta del av i bilaga 3.

Punkt 45C är en av punkterna där skillnaden mellan kategorierna är signifikant. Kruskal Wallis test ger $p = 0,002$, vilket innebär att på denna punkt kan företagens storlek ha betydelse för antalet upplysningar som lämnas. Vi kan utifrån testet enbart säga att antalet upplysningar skiljer sig signifikant mellan de olika kategorierna. Diagrammet i figur 5:4 visar dock att företagen i K4 lämnar fler upplysningar än de övriga kategorierna. Punkten 45C gäller för företag som under perioden löst in aktieoptioner och företagen skall enligt punkten upplysa

om den genomsnittliga aktiekursen på lösendagen eller under perioden. Att de större företagen i studien lämnar fler upplysningar kan därför vara en konsekvens av att de löst in fler optioner under perioden.

	Ranks			Test Statistics ^{a, b}	
	Omsättning	N	Mean Rank	p. 45C	
p. 45C	1	22	38,36	Chi-Square	14,535
	2	21	36,52	df	3
	3	21	42,60	Asymp. Sig.	0,002
	4	21	54,74	a. Kruskal Wallis Test	
	Total	85		b. Grouping Variable: Omsättning	

Figur 5:5 Test av upplysningar enligt p. 45C och omsättningskategori.

Ett liknande resonemang kan föras för p. 47Ba. Här är signifikansen dock något lägre ($p = 0,007$) Utifrån figur 5:4 kan vi se att företagens storlek kan ha betydelse för den mängd upplysningar som lämnas. Enligt punkten skall företag lämna upplysningar om det vägda genomsnittliga verkliga värdet för andra egetkapitalinstrument än optioner som tilldelats under perioden. Av de företag som vi undersökt lämnar sju av företagen i omsättningskategori 4 upplysning enligt denna punkt, medan företagen i kategorierna 3 och 2 lämnar tre respektive en upplysning. Totalt lämnas 11 upplysningar för punkten, således lämnar enbart 13 procent av företagen i studien upplysningar enligt punkten. Det låga antalet upplysningar skulle kunna förklaras med att andra egetkapitalinstrument än optioner inte är särskilt vanligt förekommande bland de svenska börsbolagen. De skillnader som observeras i diagrammet i figur 5:4 ser vi även vid Kruskal Wallis test i figur 5:6, genom att studera omsättningskategoriernas genomsnittliga ordningsföljdsomsumor (mean rank).

	Ranks			Test Statistics ^{a, b}	
	Omsättning	N	Mean Rank	p. 47Ba	
p. 47Ba	1	22	37,50	Chi-Square	12,157
	2	21	39,52	df	3
	3	21	43,57	Asymp. Sig.	0,007
	4	21	51,67	a. Kruskal Wallis Test	

Figur 5:6 Test av upplysningar enligt p. 47Ba och omsättningskategori.

Likaså testet av punkten 47Bb har en hög signifikans och visar likt de två föregående testerna att skillnader föreligger mellan de olika omsättningskategorierna i mängden upplysningar som lämnas. Denna punkt gäller likt p. 47Ba för andra egetkapitalinstrument än optioner som tilldelats under perioden, men i enlighet med denna punkt skall antalet egetkapitalinstrument som tilldelats anges.

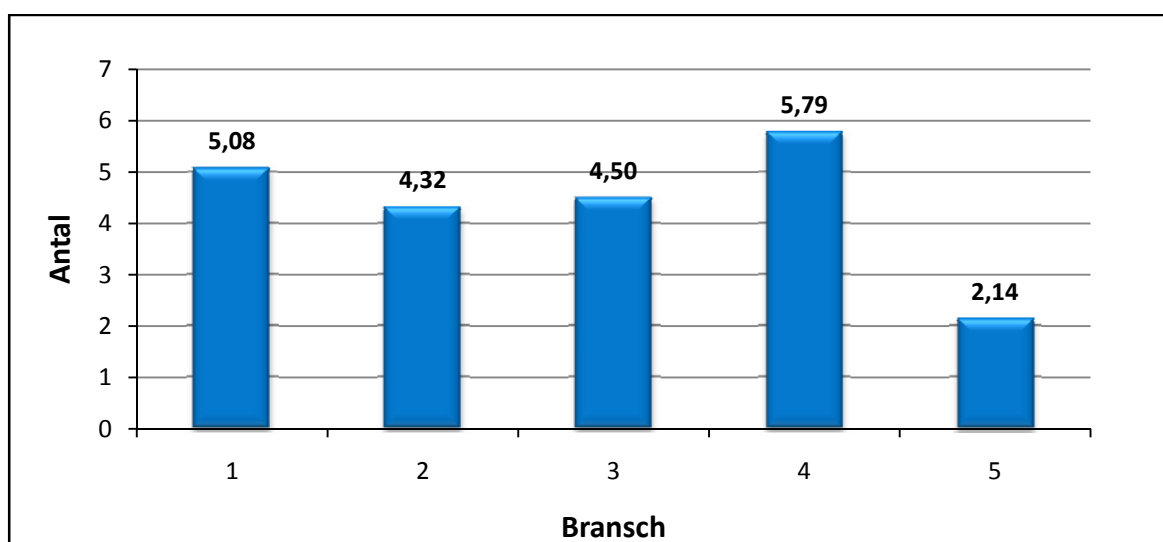
Det bör poängteras att dessa punkter i IFRS 2 är av sådan karaktär att de inte är tillämpliga i alla företag. De större företagen behöver därför inte nödvändigtvis vara bättre på att lämna upplysningar enligt ovan nämnda punkter. Det kan vara så att de tillämpar ersättningsformen i högre utsträckning än mindre företag, exempelvis genom en mer frekvent tilldelning av aktierelaterade ersättningar till anställda.

		Ranks		Test Statistics ^{a, b}		
		Omsättning	N	Mean Rank	p. 47Bb	
p. 47Bb	1		22	37,00	Chi-Square	19,571
	2		21	39,02	df	3
	3		21	41,05	Asymp. Sig.	0,000
	4		21	55,21	a. Kruskal Wallis Test	
Total			85		b. Grouping Variable: Omsättning	

Figur 5:7 Test av upplysningar enligt p. 47Bb och omsättningskategori.

5.1.2 Upplysningar och variabeln bransch

Vi ämnar i detta avsnitt presentera och analysera de likheter och skillnader i upplysningar som företagen i de olika branschkategorierna i studien lämnar. I diagrammet i figur 5:8 ser vi att kategori 4 som består av företag från sektorn hälsovård, i genomsnitt lämnar 5,79 upplysningar per företag. Därmed är denna kategori företag de som lämnar flest upplysningar. Lägst genomsnittligt antal upplysningar lämnas av företagen i kategori 5, bestående av företag från finanssektorn. Anledningen till att vi valt att presentera antalet upplysningar som ett medelvärde beror på att branschkategorierna innehåller olika många företag. Vi får därför en mer rättvis beskrivning av hur antalet upplysningar fördelar sig per respektive branschkategori. Vidare vill vi återigen upplysa om att några av branschkategorierna består av företag från olika sektorer. Detta gör att de olikheter som presenteras gäller för den kategoriindelning som är gjord i den här studien och inte för de sektorer som Stockholmsbörsen är indelad i. Däremot har vi gjort indelningen med hänsyn till att företagen i respektive kategori ska likna varandra i så stor utsträckning som möjligt, utifrån den verksamhet som bedrivs.

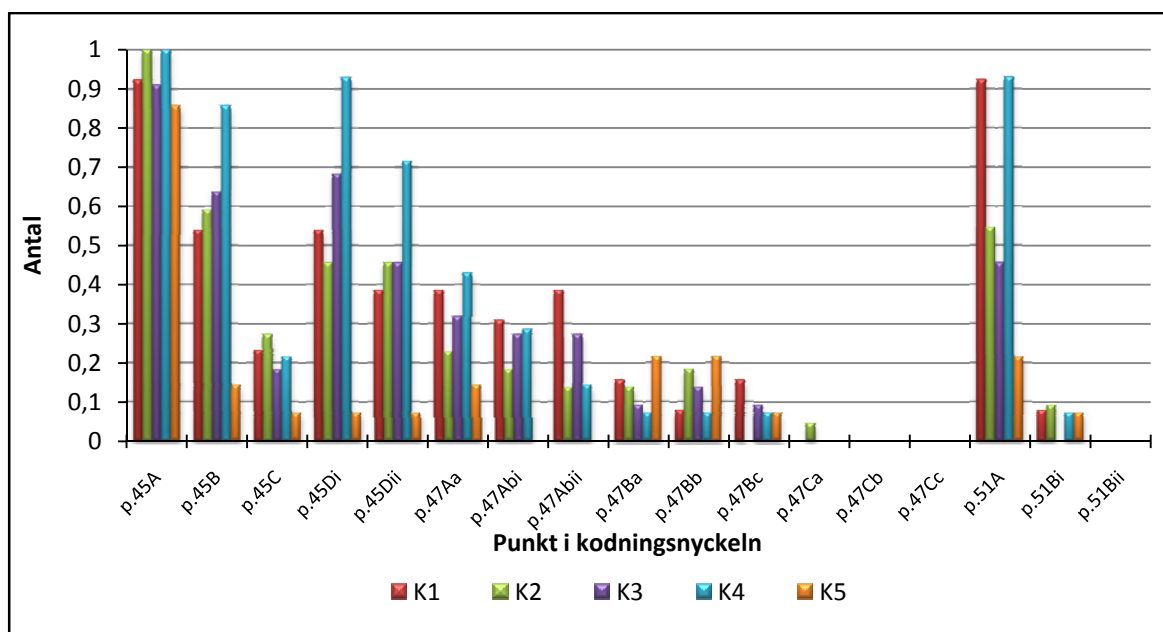
Figur 5:8 Genomsnittligt antal upplysningar per branschkategori.

Kruskal Wallis test av antalet upplysningar, grupperat efter bransch kategorier (se figur 5:9), stödjer det diagrammet i figur 5:8 ger en förning om, att grupperna skiljer sig åt. Testet visar att dessa skillnader mellan kategorierna är signifikanta med ett p -värde = 0,004. Således vet vi att företag i olika branscher lämnar olika mängd upplysningar. Dock vet vi inte om det är just branschtillhörigheten som är orsaken till dessa skillnader.

Enligt institutionell teori tenderar företag som verkar efter samma förutsättningar att söka efterlikna varandra. (DiMaggio & Powell, 1983, s. 147–150) Detta kan förklara varför vissa bransch kategorier lämnar fler upplysningar än andra. Det skulle kunna förhålla sig så att framgångsrika företag inom sektorn hälsovård lämnar mycket upplysningar, vilket i så fall enligt institutionell teori skulle medföra att även andra företag i samma bransch strävar efter att lämna mycket upplysningar. Likväl skulle situationen kunna vara den motsatta i finanssektorn (K5), det vill säga att framgångsrika företag enbart lämnar ett fåtal upplysningar vilket får konsekvenser för de upplysningar som lämnas av hela sektorn.

	Ranks			Test Statistics ^{a,b}	
	Bransch	N	Mean Rank	AntalUpp	
AntalUpp	1	13	49,62	Chi-Square	15,237
	2	22	42,86	df	4
	3	22	44,18	Asymp. Sig.	0,004
	4	14	56,14	a. Kruskal Wallis Test	
	5	14	22,07	b. Grouping Variable: Bransch	
Total		85			

Figur 5:9 Test av antalet upplysningar per branschkategori.

Figur 5:10 Genomsnittligt antal upplysningar per punkt och branschkategori.

Diagrammet i figur 5:10 visar det genomsnittliga antal upplysningar som lämnas av företagen i respektive branschkategori, fördelat över punkterna i kodningsnyckeln. Vi ser att företagen i kategori 4 utmärker sig på några punkter, vilket bekräftar vad vi tidigare konstaterat, att det är dessa företag som totalt sett lämnar flest upplysningar. Vi ser även att kategori 5, finanssektorn, i stort sett genomgående lämnar minst antal upplysningar. En företeelse som vi dock lägger märke till är att företagen i finanssektorn lämnar upplysningar om aktierelaterade ersättningar i andra former än optioner i högre utsträckning än de andra företagen. (se p. 47Ba-Bc). En möjlig orsak till detta kan vara att finansföretagen också tillämpar andra typer av aktierelaterade ersättningar mer frekvent än övriga branscher.

Punkt 45B i kodningsnyckeln gäller för företag som tillämpar aktierelaterade ersättningar i form av aktieoptioner. Utifrån Kruskal Wallis test i figur 5:11 kan vi utläsa att det förekommer variationer mellan mängden upplysningar som företagen inom respektive branschkategori tillhandahåller. I testet erhåller bransch 4 (hälsovård) högst genomsnittlig ordningsföljdssumma, vilket indikerar att denna bransch lämnar flest upplysningar. Återigen är branschkategori 5 (finanssektorn) sämst på att tillhandahålla upplysningar.

	Ranks			Test Statistics ^{a, b}	
	Bransch	N	Mean Rank	p. 45B	
p. 45B	1	13	41,88	Chi-Square	15,380
	2	22	44,11	df	4
	3	22	46,05	Asymp. Sig.	0,004
	4	14	55,43	a. Kruskal Wallis Test	
	5	14	25,07	b. Grouping Variable: Bransch	
	Total	85			

Figur 5:11 Test av upplysningar enligt p. 45B och branschkategori.

Punkten 45Di avser upplysningar om intervallet för lösenpriset på optioner utestående vid periodens slut. Utifrån vad testet indikerar föreligger signifikanta skillnader mellan de olika branschkategorierna ($p=0,000$) Dessa skillnader kan bero på att vissa bransch kategorier har fler optioner utestående än andra. En annan potentiell förklaring skulle kunna vara, som vi såg i figur 5:10, att företagen i de olika kategorierna lämnar olika mycket upplysningar totalt sett. Kategori 4 (hälsovård) utmärker sig både i testet och i figur 5:10 som den kategori som lämnar flest upplysningar.

	Ranks			Test Statistics ^{a, b}	
	Bransch	N	Mean Rank	p. 45Di	
p. 45Di	1	13	42,88	Chi-Square	23,047
	2	22	39,32	df	4
	3	22	48,98	Asymp. Sig.	0,000
	4	14	59,46	a. Kruskal Wallis Test	
	5	14	23,04	b. Grouping Variable: Bransch	
	Total	85			

Figur 5:12 Test av upplysningar enligt p. 45Di och branschkategori.

Efter fortsatta tester av de olikheter vi kunde urskilja ur diagrammet i figur 5:10 visade det sig, förutom ovan nämnda punkt 45Di, att det var två ytterligare punkter i kodningsnyckeln med en signifikant skillnad. Dessa punkter är 45Dii och 51A. Punkten 45Dii innebär upplysning om vägd genomsnittlig återstående avtalad löptid, för optioner utestående vid periodens slut.

	Ranks			Test Statistics ^{a,b}	
	Bransch	N	Mean Rank	p. 45Dii	
p. 45Dii	1	13	41,35	Chi-Square	12,067
	2	22	44,32	df	4
	3	22	44,32	Asymp. Sig.	0,017
	4	14	55,36	a. Kruskal Wallis Test	
	5	14	28,04	b. Grouping Variable: Bransch	
	Total	85			

Figur 5:13 Test av upplysningar enligt p. 45Dii och branschkategori.

Punkt 51A är en intressant punkt för vidare analys, eftersom den anger att upplysning skall lämnas om den sammanlagda kostnaden för aktierelaterade ersättningar som redovisats under perioden. Ett av IASB:s syften med framtagandet av IFRS 2 var just att det i de finansiella rapporterna skulle framgå vilken påverkan ersättningen har på företagets finansiella ställning. (Bonham et al., 2004, s. 1589–1591) Kategori 1 och 4 lämnar överlägset flest upplysningar enligt denna punkt, 92 respektive 93 procent av företagen, medan företagen i de andra tre kategorierna lämnar betydligt färre upplysningar. Av företagen i kategori 2 upplyser 55 procent enligt punkten, motsvarande siffror för kategorierna 3 och 5 är 45 respektive 21 procent. Således upprepar sig resultatet för kategori 5 från de punkter vi redovisat tidigare. Som vi tidigare påpekat, anser vi det underligt att inte fler företag lämnar upplysning enligt punkten 51A, eftersom den är av central betydelse i IFRS 2. Branschkategorierna 1 respektive 4 är procentuellt sett bra på att lämna upplysning enligt punkten. Däremot kan man fundera över vilka orsakerna är till att de tre andra kategorierna inte lämnar fler upplysningar. Punkten är applicerbar på alla aktierelaterade ersättningar förutom syntetiska optioner, för dessa lämnas istället upplysning enligt punkten 51Bi-Bii. Potentiella orsaker till varför upplysningar enligt punkten uteblir, kan vara att kostnaden för företagets aktierelaterade ersättningar är så pass liten att de därför inte bedömer det som relevant att upplysa om den.

	Ranks			Test Statistics ^{a,b}	
	Bransch	N	Mean Rank	p. 51A	
p. 51A	1	13	57,23	Chi-Square	22,319
	2	22	41,18	df	4
	3	22	37,32	Asymp. Sig.	0,000
	4	14	57,46	a. Kruskal Wallis Test	
	5	14	27,11	b. Grouping Variable: Bransch	
	Total	85			

Figur 5:14 Test av upplysningar enligt p. 51A och branschkategori.

5.2 Sammanfattning

Efter utförda tester och analys av beskrivande statistik kan vi konstatera att några av punkterna som undersökts upplyses om i högre utsträckning än andra punkter. De punkter som flest företag upplyser om är till synes relativt enkla att uppfylla och möjligtvis därmed mindre kostsamma att tillhandahålla, viket kan vara en möjlig anledning till att så många företag uppfyller dessa. Detta eftersom företagen borde göra en avvägning mellan kostnaden

att lämna upplysning och den nytta användaren av den finansiella rapporten kan tänkas ha av upplysningen (Schroeder & Clark, 1998, s. 20).

Det finns tidigare studier som visar på att företags storlek kan ha betydelse för dess redovisningsval eftersom mindre företag inte får samma uppmärksamhet för sin redovisning som större företag. Det kan även bero på att det är färre analytiker som bevakar företagen samt att behovet av externt kapital för dessa företag är mindre. (Trombley, 1989, s. 530) Våra tester visar att antalet lämnade upplysningar inte skiljer sig nämnvärt mellan företagen tillhörande de olika omsättningskategorierna, annat än på några enskilda punkter. Vi kan därför inte uttala oss om huruvida storleken på företagen påverkar mängden upplysningar de lämnar. Att vi inte identifierat några skillnader mellan företag av olika storlek skulle kunna förklaras utifrån teorier om informationsasymmetri. Ett företag som tillhandahåller upplysningar minskar informationsasymmetrin, sänker kapitalkostnaden och ökar likviditeten i aktien. (Bartov & Bodnar, 1996, s. 397–400) Detta borde ligga i alla företags intresse, och kan därför vara en anledning till att vi inte funnit några avsevärda skillnader mellan vilka upplysningar företag av olika storlek lämnar. Något som talar emot att företagen skulle vilja minska informationsasymmetrin, är att de totalt sett lämnat lite upplysningar, vilket syns i figur 5:1.

Däremot visar Kruskal Wallis test att mängden upplysningar signifikant skiljer sig mellan de olika branschkategorierna. Vi kan inte helt säkert säga att de skillnader vi identifierat uteslutande beror på branschkategorierna, då andra faktorer kan påverka upplysningarnas fördelning. Men de skillnader vi observerat kan nog till viss del ändå förklaras utifrån branschkategorierna. Stöd för detta kan hämtas från institutionella teorier, vilka menar att företag med liknande förutsättningar tenderar att efterlikna varandra (DiMaggio & Powell, 1983, s. 147–150).

6 Slutdiskussion

Följande kapitel innehåller en diskussion kring studiens resultat och de slutsatser vi kan dra utifrån dem. Vidare försöker vi i kapitlet besvara de forskningsfrågor vi med studien ämnat besvara. Kapitlet avslutas med förslag till fortsatt forskning på området.

6.1 Forskningsfrågorna

De forskningsfrågor vi med denna studie haft för avsikt att besvara, är vilka upplysningar samt vilken mängd upplysningar företag noterade på Stockholmsbörsen lämnar om aktierelaterade ersättningar som redovisas enligt IFRS 2. Kopplat till huvudfrågan har vi formulerat en ytterligare fråga som vi genom undersökningen ämnar besvara, om det föreligger några skillnader mellan vilka upplysningar samt mängden upplysningar företagen i olika branscher och med olika storlek lämnar.

6.1.1 Vilka och vilken mängd upplysningar

Frågan om hur upplysningarna fördelar sig över punkterna i kodningsnyckeln, samt den totala mängden lämnade upplysningar har besvarats i avsnitt 5.1. Upplysningarnas fördelning över punkterna är att betrakta som ojämn. Anledningar till detta kan vara att flera punkter gäller för särskilda ersättningsformer eller specifika situationer, varför inte alla företag har möjlighet att uppfylla dem. Utifrån punkterna 47Cb och 47Cc, som inget av företagen i studien upplyser om, skulle vi kunna säga att det inte är särskilt vanligt förekommande att företag förändrar avtalen för aktierelaterade ersättningar.

Att företagen skiljer sig åt sinsemellan avseende vilka upplysningar samt vilken mängd upplysningar de lämnar, skulle kunna förklaras utifrån begreppet relevans. Förhållandet kan vara sådant att vissa företag anser att dess investerare inte är i behov av information om företagets aktierelaterade ersättningar, och väljer på grund av detta att utelämna informationen. Situationen skulle även kunna vara som sådan att upplysningar om ett företags aktierelaterade ersättningar inte är relevant för företagets intressenter, då tillgång till informationen inte utgör underlag för beslutsfattande. Vi anser dock att information om aktierelaterade ersättningar mycket väl kan vara användbar för investerares beslutsfattande. Särskilt eftersom flertalet aktierelaterade ersättningar innebär en utspädningseffekt för företagets aktieägare. Investerare torde därför vara intresserade av hur stor utspädningseffekten kan tänkas bli och därmed hur dess rätt till utdelning och framtida vinster kommer att påverkas.

Likt vi beskrivit i den teoretiska referensramen är det kostsamt för företagen att tillhandahålla upplysningar. Nyttan av redovisningsinformation utgörs av att bättre beslut kan fattas om informationen finns tillgänglig. Kostnaden består av de uppostringar som krävs för att producera och distribuera informationen. Att kostnaden med att kommunicera informationen överstiger nyttan kan vara en potentiell anledning till att företagen i studien inte lämnar så mycket upplysningar. Att företagen i studien totalt sett lämnar relativt få upplysningar är inte heller bra för jämförbarheten företag emellan. Visserligen lämnar en knapp majoritet av företagen upplysningar om den kostnadspåverkan ersättningarna medför, se p. 51A. Däremot

uteblir upplysningar på andra punkter som kan vara intressanta för att jämföra företag. Exempelvis för punkt 45Di, som gäller för intervallet för lösenpriset på optioner som är utestående vid periodens slut. Den informationen kan vara användbar för att bedöma sannolikheten för om optionerna vid inlösenpunkten kommer att lösas in eller förverkas. Detta i sin tur bidrar till möjligheten att prognostisera storleken på den framtida utspädningen.

6.1.2 Skillnader mellan studiens olika kategorier

Den andra frågan vi med studien ämnar besvara är huruvida det föreligger några skillnader mellan vilka upplysningar samt mängden upplysningar företagen i olika branscher och med olika storlek lämnar. Som vi i resultat- och analyskapitlet redogjort för kan vi inte dra slutsatsen att företag av olika storlek lämnar olika mängd upplysningar. Däremot visar några av de tester vi utfört att skillnader förekommer på enskilda punkter. De skillnader som observerats på enskilda punkter behöver inte nödvändigtvis vara en konsekvens av vilken omsättningskategori företagen tillhör. Eftersom enbart 85 företag ingår i undersökningen kan det ha slumpat sig så att företag tillhörande en viss omsättningskategori lämnar fler upplysningar än företag tillhörande de andra kategorierna.

Utifrån den litteratur vi bearbetat vid informationsinsamlingen till uppsatsens teoretiska referensram hade vi förväntat oss att observera större skillnader mellan de upplysningar olika omsättningskategorier lämnar. Trombley (1989) menar att ett företags storlek kan påverka dess redovisningsval. Större företag tenderar dessutom att få mer uppmärksamhet för sin redovisning än mindre företag. Anledningar till detta kan vara att det är färre analytiker som bevakar mindre företag samt att finansieringen genom externt kapital inte är lika omfattande. Teorier om informationsasymmetri menar att företag som tillhandahåller mycket upplysningar minskar sina kapitalkostnader. Eftersom behovet av externt kapital är större hos stora företag, ansåg vi det rimligt att dessa företag också har ett större behov av att reducera sina kapitalkostnader. Vidare hade vi därför en föräning om att större företag torde lämna mer upplysningar än mindre. Dessutom var vi av den uppfattningen att större företag borde ha väl inarbetade redovisningsrutiner samt mer resurser att fokusera på redovisningen, vilket borde leda till att mer upplysningar lämnas. Dock menar Watts & Zimmerman (1978) motsatsen, att de stora företagens komplexitet och omfattande redovisningssystem medför högre kostnader för att producera upplysningar. Vilket skulle kunna vara en orsak till att upplysningar inte lämnas i så stor omfattning.

Till skillnad från företagens storlek, visar de tester vi genomfört att branschkategorierna kan ha en påverkan på mängden upplysningar som lämnas. Slumpen och andra faktorer kan givetvis ha påverkat fördelningen av antalet upplysningar per branschkategori, samt det faktum att några av de ursprungliga sektorerna slagits samman. Men eftersom Kruskal Wallis test ändå visar signifikans för antalet lämnade upplysningar per branschkategori kan vi inte utesluta att mängden lämnade upplysningar påverkas av branschtillhörigheten. Resultaten av de tester vi genomfört med branschkategorierna som förklaringsvariabler har förvånat oss något. Vi hade snarare förväntat oss att finna samband mellan mängden upplysningar som lämnas och företagens storlek. Att mängden upplysningar skulle påverkas av vilken verksamhet som bedrivs, trodde vi inte. En förklaring till att företagen lämnar olika antal

upplysningar i de olika branschkategorierna skulle, som vi nämnt tidigare, däremot kunna härledas från institutionell teori.

6.2 Fortsatta reflektioner

Aktierelaterade ersättningar är en relativt vanlig ersättningsform bland bolagen på Stockholmsbörsen. Av 300 företag använder sig 86 stycken av ersättningsformen, alltså cirka 29 procent. Möjliga orsaker till ersättningsformens popularitet kan förklaras utifrån agentteorier. Dessa menar att agentkostnaderna för eget kapital kan reduceras genom ersättningsprogram där beslutsfattarnas och investerarnas nytta beror på aktiekursens utveckling. Lagar och regler bidrar också till att minska agentkostnaderna. (Schroeder & Clark, 1998, s. 64–65) IFRS 2 borde därför medföra sänkta agentkostnader för de företag som tillämpar aktierelaterade ersättningar. Däremot ställer vi oss frågande till varför företagen i studien inte lämnar fler upplysningar. Akerlof (1970) menar att bilar kan klassificeras som bra eller dåliga. Detsamma torde gälla för företag. Med tillgång till bristfällig information vet inte en potentiell investerare om ett företag som denne har för avsikt att investera i, är att klassificera som bra eller dåligt. Situationen är inte så enkel att huruvida ett företag upplyser om aktierelaterade ersättningar avgör om företaget skall klassificeras som bra eller dåligt. Men genom att företagen tillhandahåller upplysningar om aktierelaterade ersättningar blir investerarna medvetna om den påverkan ersättningsformen kan ha för dem. Med tillgång till den informationen kan investerarna fatta mer rationella beslut. Dessutom menar teorier om informationsasymmetri att företag som tillhandahåller mycket upplysningar minskar det informationsglapp som finns mellan företaget och omvärlden, och därmed sänker företagets kapitalkostnad (Leuz & Verrecchia, 2000, s. 91–124). Vi anser därför att flertalet av företagen i studien skulle kunna tjäna på att lämna fler upplysningar om dess aktierelaterade ersättningar.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

IFRS är ett tvingande regelverk, och det är obligatoriskt för företagen att lämna de upplysningar som krävs enligt standarden. Vi har, likt vi tidigare beskrivit, inte haft för avsikt att undersöka huruvida företagen lämnar de upplysningar som de utifrån standarden skall lämna. Men vi är aningen förvånade över att företagen i studien ändå inte lämnar fler upplysningar om dess aktierelaterade ersättningar. Kan det bero på att IFRS 2 är en relativt ny standard eller på att den av många uppfattas som svår och komplex?

Vidare kan en studie där storlek används som förklarande variabel till antalet upplysningar vara än mer intressant att genomföra utifrån upplysningar som samtliga företag i en population har möjlighet att lämna. Likt vi tidigare förklarat kan resultatet av vår studie ha påverkats av det faktum att alla företagen i studien inte haft samma förutsättningar för att lämna upplysningar, beroende på vilka former av aktierelaterade ersättningar de tillämpar. Ytterligare uppslag till fortsatta studier inom ämnet skulle kunna vara att studera huruvida användandet av aktierelaterade ersättningar skiljer sig mellan företag av olika karaktär. Det vill säga om företag av en viss karaktär mer frekvent använder sig av ersättningsformen än

andra företag. Det vore även intressant att ta del av mer omfattande undersökningar som inte begränsar sig till Stockholmsbörsen. En sådan utökad studie skulle då kunna begränsas till att undersöka de mest centrala punkterna i IFRS 2, exempelvis punkten 51 som innebär upplysning om den kostnad aktierelaterade ersättningar medför för företagen.

Referenser

Artiklar

- Akerlof, G.A. (1970) The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *Quarterly Journal of Economics*, 84, s. 472–487.
- Bartov, E., & Bodnar, G.M. (1996). Alternative Accounting Methods, Information Asymmetry and Liquidity: Theory and Evidence. *The Accounting Review*, 71, s. 397–418.
- Bushman, R.M., Piotroski, J.D., & Smith, A.J. (2004). What Determines Corporate Transparency?. *Journal of Accounting Research*, 42, s. 207–258.
- Canyon, M.J. (2006). Executive Compensation and Incentives. *Academy of Management Perspectives*, 20, s. 25–44.
- DiMaggio, P.J., & Powell, W.W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48, s. 147–160.
- Hagerman, R.L., & Zmijewski, M.E. (1979). Some Economic Determinants of Accounting Policy Choice. *Journal of Accounting and Economics*, 1, s. 141–161.
- Healy, P.M., & Palepu, K.G. (2000) Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31, s 405–440.
- Jensen, M.C., & Meckling, W.H. (1976) Theory of the firm: Management Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3, s. 305–360.
- Kruskal, W.H., & Wallis, W.A. (1952) Use of Ranks in One-Criterion Variance Analysis. *Journal of the American Statistical Association*, 47, s. 583–621.
- Lansing, P., & Knoedgen, S. (2007). The Causes and Consequences of the Global Inflation of CEO Salaries. *International Journal of Management*, 24, s. 70–75.
- Leuz, C., & Verrecchia, R.E. (2000). The Economic Consequences of Increased Disclosure. *Journal of Accounting Research*, 38, s. 91–124.
- Randall, A., Heron, E.L., & Perry, T. (2007). The Use (and Abuse) of Stock Option Grants. *Financial Analysts Journal*, 63, s. 17–27.

- Ronen, J. (2008). Should Executive Options Be Expensed?. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23, s. 437–470.
- Silliman, B.R. (2005). Convergence of Accounting Standards: A Comparative Analysis of the U.S. Revised Standard on Share-Based Payment and the International Accounting Standards Board's IFRS 2. *Review of Business*, 26, s. 24–30.
- Szark, J. (2008). The Short Course on Stock-Based Compensation. *New Jersey CPA, September-October 2008*, s. 20–21.
- Trombley, M.A. (1989). Accounting Method Choice in the Software Industry: Characteristics of Firms Electing Early Adoption of SFAS no. 86. *The Accounting Review*, 64, s. 529–538.
- Watts, R.L., & Zimmerman, J.L. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*, 53, s. 112–134.
- Young, J.J. (1996). Institutional Thinking: The Case of Financial Instruments. *Accounting, Organizations and Society*, 21, s. 487–512.

Böcker

- Bonham, M., Curtis, M., Davies, M., Dekker, P., Denton, T., Moore, R., Richards, H., Wilkinson-Riddle, G., & Wilson, A. (2004). *International GAAP 2005*. London: Lexis Nexis.
- Bryman, A., & Bell, E. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder (B. Nilsson övers.)*. Malmö: Liber.
- Edenhammar, H., & Thorell, P. (2005). *Företagens redovisning – att förstå årsredovisningar*. Uppsala: Iustus Förlag AB.
- Løvås, G.G. (2006). *Statistik – metoder och tillämpningar (H.G. Karlsson övers.)*. Malmö: Liber.
- Markham, J.W. (2006). *A Financial History of Modern U.S Corporate Scandals*. New York: M.E Sharpe.
- Marton, J., Falkman, P., Lumsden, M., Pettersson, A-K., & Rimmel, G. (2008). *IFRS – i teori och praktik*. Stockholm: Bonnier.
- Patel, R., & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Schroeder, R.G., & Clark, M.W. (1998). *Accounting Theory: Text and Readings*. Wiley.
- Smith, D. (2006). *Redovisningens språk*. Lund: Studentlitteratur.

Övrigt

Europeiska Unionen, EU (2002). *Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder.*

FASB – Financial Accounting Standards Board. *SFAC No. 2.*

IASB – International Accounting Standards Board. *Basis for Conclusion on IFRS 2 - Share-based Payment.*

IASB – International Accounting Standards Board. *IFRS 2 - Share-based Payment.*

Redovisningsrådet. (2008). *Förord till Redovisningsrådets rekommendationer.* Stockholm: FAR SRS Förlag.

Redovisningsrådet. *URA 2.*

Redovisningsrådet. *URA 41.*

Årsredovisningar

AarhusKarlshamn	B&B TOOLS	Cardo
ABB Ltd	Ballingslöv International	Carl Lamm Holding
AcadeMedia	BE Group	Castellum
Acando	Beijer Alma	Catena
ACAP Invest	Beijer Electronics	Cision
A-Com	Bergs Timber	Clas Ohlson
Active Biotech	Betsson	Cloetta Fazer
AddNode	Bilia	Concordia Maritime
Addtech	Billerud	Connecta
Aerocrine	BioGaia	Consilium
Affärsstrategerna	BioInvent International	CTT Systems
Alfa Laval	Biolin	Cybercom Group Europe
Anoto Group	BioPhausia	D. Carnegie & Co
Artimplant	Biotage	Dagon
Aspiro	Biovitrum	DGC One
ASSA ABLOY	Björn Borg	Diamyd Medical
AstraZeneca	Boliden	Digital Vision
Atlas Copco	Bong Ljungdahl	Din Bostad Sverige
Atrium Ljungberg	Borås Wäfveri	Diös Fastigheter
AudioDev	Brinova Fastigheter	DORO
Autoliv Inc.	BRIO	Duni
Avanza Bank Holding	Broström	Duroc
Axfood	BTS Group	East Capital Explorer
Axis	Bure Equity	Elanders

Electrolux	Investor	Net Insight
Elekta	ITAB Shop Concept	Netonnet
ElektronikGruppen	Jeeves	New Wave Group
Elos	JM	NIBE Industrier
Enea	KABE Husvagnar	Nilörngruppen
Eniro	KappAhl Holding	Niscayah Group
EpiCept Corporation	Karo Bio	Nobia
Ericsson, Telefonab. L M	Kaupthing Bank	Nolato
Fabege	Kinnevik Investment	Nordea Bank
Fagerhult	Klövern	Nordic Mines
Fast Partner	Know IT	Nordic Service Partners
Fastighets AB Balder	Kungsleden	Nordnet
Feelgood Svenska	Lagercrantz Group	NOTE
Fenix Outdoor	Lammhults Design Group	NovaCast Technologies
Fingerprint Cards	Latour Investment	Novestra
G & L Beijer	Lawson Software, Inc.	NOVOTEK
Getinge	LBI International	OEM International
Geveko	Ledstiernan	Opcon
Global Health Partner	Lindab International	Orc Software
Gunnebo	LinkMed	Orexo
Hakon Invest	Lundbergföretagen	Oriflame Cosmetics
Haldex	Lundin Mining Corp.	Ortivirus
Havsfrun Investment	Lundin Petroleum	Oxigene
Heba Fastighets	Luxonen S.A.	PA Resources
Hemtex	Malmbergs Elektriska	PartnerTech
Hennes & Mauritz	Meda	Peab
Hexagon	Medivir	Peab Industri
HEXPOL	Mekonomen	Phonera
HiQ International	Melker Schörling	Poolia
HL Display	Metro International	Precise Biometrics
HMS Networks	Micronic Laser Systems	Prevas
Holmen	Midelfart Sonesson	Pricer
Home Properties	Midway Holding	Proact IT Group
HQ	Millicom International	Probi
Hufvudstaden	Mobyson	Proffice
Husqvarna	Modern Times Group	ProfilGruppen
Höganäs	Modul 1 Data	PSI Group ASA
IBS	Morphic Technologies	Q-Med
IFS	MSC Konsult	Ratos
Industrivärden	MultiQ International	RaySearch Laboratories
Indutrade	Munters	ReadSoft
Intellecta	NCC	Rederi AB Transatlantic
Intoi	Nederman Holding	Rejlerkoncernen
Intrum Justitia	NeoNet	Rezidor Hotel Group

RNB
Rottneros
Rörvik Timber
SAAB
Sagax
Sandvik
SAS
SCANIA
Scribona
Seco Tools
SECTRA
Securitas
Semcon
Sensys Traffic
Sigma
SinterCast
SEB
Skanditek
Skanska
SKF
SkiStar
Softronic
SSAB Svenskt Stål
Stora Enso Oyj
Studsvik
SWECO
Swedbank
Svedbergs i Dalstorp
Swedish Match
Swedol
Svenska Cellulosa
Svenska Handelsbanken
Svolder
Systemair
Säki
Tanganyika Oil Company
Technology Nexus
Tele2
Teleca
TeliaSonera
Ticket Travel Group
TietoEnator Oyj
Tilgin
Traction
TradeDoubler
Transcom WorldWide
Trelleborg
Tricorona
Unibet Group Plc
Uniflex
Wallenstam Byggnads
VBG GROUP
Wedins
West Siberian Resources
Wihlborgs Fastigheter
Vitrolife
Volvo
Vostok Gas Ltd.
Vostok Nafta Investment
XANO Industri
ÅF
Öresund Investment

Bilaga 1 – Kodningsmanual

De punkter som står i fet stil anger övergripande principer.

44. Företag ska lämna upplysningar som hjälper läsarna att förstå karaktären och innebörden avseende eventuella avtal om aktierelaterade ersättningar under perioden.

46. företaget skall lämna upplysningar som hjälper läsarna att förstå hur det verkliga värdet för de under perioden erhållna varorna eller tjänsterna eller tilldelade egetkapitalinstrumenten, fastställdes.

50. Företag skall lämna upplysningar som hjälper läsarna att förstå effekterna av aktierelaterade ersättningar på företagets resultat för perioden och på företagets finansiella ställning.

44. Företag ska lämna upplysningar som hjälper läsarna att förstå karaktären och innebörden avseende eventuella avtal om aktierelaterade ersättningar under perioden.

45. Företaget ska lämna minst följande upplysningar:

A. En beskrivning av varje typ av avtal som förelåg vid något tillfälle under perioden.

Inklusive:

- Allmänna villkor och bestämmelser, exempelvis:
 - intjäningskrav
 - längsta löptid för tilldelade optioner
 - regleringsmetod

När vi bedömer om företagen lämnar upplysningar om de allmänna villkor som förelåg under perioden, hämtas vägledning från de tre egenskaper som exemplifieras ovan. För att undvika subjektiva bedömningar från författarnas sida är det upplysning om något av dessa exempel som gäller för att företaget ska anses lämna upplysningar.

B. Antalet aktieoptioner och vägda genomsnittliga lösenpriser för aktieoptioner för var och en av följande grupper:

- Utestående vid periodens början
- Tilldelade under perioden
- Förverkade under perioden
- Inlösta under perioden
- Förfallna under perioden
- Utestående vid periodens slut
- Inlösningsbara vid periodens slut

Lämnas upplysningar för två av punkterna ovan anses det tillräckligt för att uppfylla villkoren i punkt 45B. Detta för att undvika att företag med flera aktierelaterade ersättningsprogram rangordnas högre än de företag som inte tillämpar ersättningsformen i lika hög utsträckning. Vi har valt att inkludera två punkter eftersom företag som har aktierelaterade ersättningar, har möjlighet att lämna upplysningar om minst två grupper.

C. För aktieoptioner som lösts in under perioden:

- Vägd genomsnittlig aktiekurs på lösendagen eller under perioden

Det är tillräckligt med upplysning om vägd genomsnittlig aktiekurs för att tilldelas en etta.

D. För aktieoptioner som är utestående vid periodens slut:

- i. Intervallet för lösenpriset
- ii. Vägd genomsnittlig återstående avtalad löptid.

Punkt 45D, har delats upp i två stycken underkategorier. Företaget kan erhålla en etta eller nolla i varje kategori.

46. Företaget skall lämna upplysningar som hjälper läsarna att förstå hur det verkliga värdet för de under perioden erhållna varorna eller tjänsterna eller tilldelade egetkapitalinstrumenten, fastställdes.

47. Om företaget indirekt har uppskattat det verkliga värdet för varor eller tjänster som erhållits som ersättning för företagets egetkapitalinstrument, genom hänvisning till det verkliga värdet för det tilldelade egetkapitalinstrument, skall företaget, för att uppfylla principen i punkt 46, minst lämna upplysningar om följande:

A. För aktieoptioner som tilldelats under perioden:

- a. Vägt genomsnittligt verkligt värde för dessa optioner
- b. Information om hur detta verkliga värde beräknats, inklusive:
 - i. Vilken optionsvärderingsmodell som användes, samt indata i modellen inklusive:
 - a. Vägd genomsnittlig aktiekurs
 - b. Lösenpris
 - c. Förväntad volatilitet
 - d. Optionens löptid
 - e. Förväntad utdelning
 - f. Riskfri ränta

Samtliga kriterier a-f, skall vara uppfyllda för att företaget ska tilldelas en etta, och därmed anses ha lämnat information om vilken värderingsmodell som använts samt indata i modellen.

- ii. Hur den förväntade volatiliteten fastställdes.

Företagen tilldelas en etta då de lämnar upplysningar om hur den förväntade volatiliteten fastställdes.

B. För andra egetkapitalinstrument (andra än optioner) som tilldelats under perioden:

- a. Vägt genomsnittligt verkligt värde vid värderingstidpunkten för dessa egetkapitalinstrument
- b. Antalet egetkapitalinstrument
- c. Information om hur detta verkliga värde beräknats, inklusive:
 - i. Om det verkliga värdet inte beräknades baserat på ett observerat marknadspris, hur det fastställdes
 - ii. Huruvida och på vilket sätt förväntad utdelning beaktades i beräkningen av det verkliga värdet

Samtliga kriterier i kategori c, skall vara uppfyllda för att företaget ska anses lämna upplysningar om hur det verkliga värdet har beräknats.

- C. För avtal om aktierelaterad ersättning som förändrades under perioden
 - a. En förklaring av dessa förändringar
 - b. Det tilldelade tillkommande verkliga värdet (som ett resultat av dessa förändringar)
 - c. Information om hur det tillkommande verkliga värdet beräknades, i överensstämmelse med kraven som anges i (a) och (b) ovan, om tillämpligt.

Punkt 47C har indelats i tre separata upplysningar, det innebär att företagen kan erhålla en etta eller nolla för var och en av punkterna a-c. För punkten a. anser vi att om företaget nämner något om en sådan förändring, utöver ”att det har skett en förändring”, så anses de lämna upplysning.

50. Företag skall lämna upplysningar som hjälper läsarna att förstå effekterna av aktierelaterade ersättningar på företagets resultat för perioden och på företagets finansiella ställning.

51. För att uppfylla principen i punkt 50 skall företaget lämna minst följande upplysningar:

- A. Den sammanlagda kostnad som redovisats för perioden, inklusive:
 - En separat upplysning om den andel av den sammanlagda kostnaden som regleras med egetkapitalinstrument.

Både den sammanlagda kostnaden för aktierelaterade ersättningar samt en uppdelning enligt ovan skall vara uppfyllda för att företaget ska anses lämna information om kategorin.

- B. För skulder som uppkommer vid aktierelaterade ersättningar

- i. Det sammanlagda redovisade värdet vid periodens slut
- ii. Det sammanlagda realvärdet vid periodens slut för skulder för vilka motpartens rätt, vid periodens slut, till ersättning i kontanter eller andra tillgångar hade intjänats (exempelvis en intjänad syntetisk option).

Kategori B har delats in i två separata upplysningar, en etta eller nolla erhålls för var och en av frågorna i-ii.

Bilaga 2 – Kodningsnyckel

Kodningsnyckel, företag sorterade efter branschkategori

Företag	Bransch	p.45 A	p.45 B	p.45 C	p.45 Di	p.45 Dii	p.47 Aa	p.47 Abi	p.47 Abii	p.47 Ba	p.47 Bb	p.47 Bc	p.47 Ca	p.47 Cb	p.47 Cc	p.51 A	p.51 Bi	p.51 Bii	Antal upplysn.
1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	8
2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	3
3	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
4	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
5	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
6	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
7	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
8	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7
9	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
10	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	4
12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	9
13	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
14	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
15	2	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
16	2	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
17	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
18	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
19	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
20	2	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
21	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
22	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3
23	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
24	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
25	2	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	8
26	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	9

27	2	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6
28	2	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
29	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
30	2	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	6
31	2	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	5
32	2	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
33	2	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
34	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	5
35	2	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7
36	3	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	6
37	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
38	3	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
39	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
40	3	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
41	3	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
42	3	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
43	3	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
44	3	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	4
45	3	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
46	3	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
47	3	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	7
48	3	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
49	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
50	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
51	3	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6
52	3	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
53	3	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
54	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
55	3	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	9
56	3	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
57	3	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
58	4	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
59	4	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7
60	4	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4

Kodningsnyckel, företag sorterade efter omsättningskategori

Företag	Omsättningskategori	p.45 A	p.45 B	p.45 C	p.45 Di	p.45 Dii	p.47 Aa	p.47 Abi	p.47 Abii	p.47 Ba	p.47 Bb	p.47 Bc	p.47 Ca	p.47 Cb	p.47 Cc	p.51 A	p.51 Bi	p.51 Bii	Antal upplysn.
1	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
2	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7
3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
4	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
5	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4
6	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
7	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
8	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
9	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
10	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
11	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
12	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
13	1	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6
14	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
15	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
16	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
17	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
18	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
19	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
20	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
21	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
22	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
23	2	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	6
24	2	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
25	2	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
26	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
28	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
29	2	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
30	2	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	4

65	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	12
66	4	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
67	4	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	8
68	4	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	4
69	4	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	5
70	4	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3
71	4	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3
72	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
73	4	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	7
74	4	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7
75	4	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	5
76	4	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
77	4	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6
78	4	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	4
79	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
80	4	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	6
81	4	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	5
82	4	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	9
83	4	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	9
84	4	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	8
85	4	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	5

Bilaga 3 – Testresultat

Punkt i kodningsnyckel vs. Bransch

	Ranks		
	Bransch	N	Mean Rank
p. 45A	1	13	42,23
	2	22	45,50
	3	22	41,64
	4	14	45,50
	5	14	39,43
Total	85		

Test Statistics ^{a,b}	
p. 45A	
Chi-Square	4,469
df	4
Asymp. Sig.	0,346
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Bransch	

	Ranks		
	Bransch	N	Mean Rank
p. 45B	1	13	41,88
	2	22	44,11
	3	22	46,05
	4	14	55,43
	5	14	25,07
Total	85		

Test Statistics ^{a,b}	
p. 45B	
Chi-Square	15,380
df	4
Asymp. Sig.	0,004
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Bransch	

	Ranks		
	Bransch	N	Mean Rank
p. 45C	1	13	44,31
	2	22	46,09
	3	22	42,23
	4	14	43,61
	5	14	37,54
Total	85		

Test Statistics ^{a,b}	
p. 45C	
Chi-Square	2,287
df	4
Asymp. Sig.	0,683
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Bransch	

	Ranks		
	Bransch	N	Mean Rank
p. 45Di	1	13	42,88
	2	22	39,32
	3	22	48,98
	4	14	59,46
	5	14	23,04
Total	85		

Test Statistics ^{a,b}	
p. 45Di	
Chi-Square	23,047
df	4
Asymp. Sig.	0,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Bransch	

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 45Dii	1		13	41,35
	2		22	44,32
	3		22	44,32
	4		14	55,36
	5		14	28,04
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 45Dii	
Chi-Square			12,067
df			4
Asymp. Sig.			0,017
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 47Aa	1		13	46,85
	2		22	40,16
	3		22	44,02
	4		14	48,71
	5		14	36,57
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 47Aa	
Chi-Square			3,765
df			4
Asymp. Sig.			0,439
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 47Abi	1		13	47,08
	2		22	41,73
	3		22	45,59
	4		14	46,14
	5		14	34,00
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 47Abi	
Chi-Square			5,479
df			4
Asymp. Sig.			0,242
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 47Abii	1		13	51,35
	2		22	40,80
	3		22	46,59
	4		14	41,07
	5		14	35,00
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 47Abii	
Chi-Square			8,036
df			4
Asymp. Sig.			0,090
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 47Ba	1		13	44,04
	2		22	43,30
	3		22	41,36
	4		14	40,54
	5		14	46,61
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 47Ba	
Chi-Square			1,661
df			4
Asymp. Sig.			0,798
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks	
		Bransch	Mean Rank
p. 47Bb	1	13	40,27
	2	22	44,73
	3	22	42,80
	4	14	40,04
	5	14	46,11
Total		85	

		Test Statistics^{a,b}
		p. 47Bb
Chi-Square		1,903
df		4
Asymp. Sig.		0,754
a. Kruskal Wallis Test		
b. Grouping Variable: Bransch		

		Ranks	
		Bransch	Mean Rank
p. 47Bc	1	13	46,54
	2	22	40,00
	3	22	43,86
	4	14	43,04
	5	14	43,04
Total		85	

		Test Statistics^{a,b}
		p. 47Bc
Chi-Square		3,146
df		4
Asymp. Sig.		0,534
a. Kruskal Wallis Test		
b. Grouping Variable: Bransch		

		Ranks	
		Bransch	Mean Rank
p. 47Ca	1	13	42,50
	2	22	44,43
	3	22	42,50
	4	14	42,50
	5	14	42,50
Total		85	

		Test Statistics^{a,b}
		p. 47Ca
Chi-Square		2,864
df		4
Asymp. Sig.		0,581
a. Kruskal Wallis Test		
b. Grouping Variable: Bransch		

		Ranks	
		Bransch	Mean Rank
p. 47Cb	1	13	43,00
	2	22	43,00
	3	22	43,00
	4	14	43,00
	5	14	43,00
Total		85	

		Test Statistics^{a,b}
		p. 47Cb
Chi-Square		0,000
df		4
Asymp. Sig.		1,000
a. Kruskal Wallis Test		
b. Grouping Variable: Bransch		

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 47Cc	1		13	43,00
	2		22	43,00
	3		22	43,00
	4		14	43,00
	5		14	43,00
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 47Cc	
Chi-Square			0,000
df			4
Asymp. Sig.			1,000
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 51A	1		13	57,23
	2		22	41,18
	3		22	37,32
	4		14	57,46
	5		14	27,11
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 51A	
Chi-Square			22,319
df			4
Asymp. Sig.			0,000
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 51Bi	1		13	43,77
	2		22	44,36
	3		22	40,50
	4		14	43,54
	5		14	43,54
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 51Bi	
Chi-Square			1,919
df			4
Asymp. Sig.			0,751
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
p. 51Bii	1		13	43,00
	2		22	43,00
	3		22	43,00
	4		14	43,00
	5		14	43,00
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		p. 51Bii	
Chi-Square			0,000
df			4
Asymp. Sig.			1,000
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

		Ranks		
		Bransch	N	Mean Rank
AntalUpp	1		13	49,62
	2		22	42,86
	3		22	44,18
	4		14	56,14
	5		14	22,07
Total			85	

		Test Statistics^{a,b}	
		AntalUpp	
Chi-Square			15,237
df			4
Asymp. Sig.			0,004
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Bransch			

Punkt i kodningsnyckel vs. Omsättning

		Ranks		
		Omsättning	N	Mean Rank
p. 45A	1	22	43,57	
	2	21	39,43	
	3	21	43,48	
	4	21	45,50	
Total		85		

		Test Statistics ^{a,b}	
		p. 45A	
Chi-Square		4,061	
df		3	
Asymp. Sig.		0,255	
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Omsättning			

		Ranks		
		Omsättning	N	Mean Rank
p. 45B	1	22	49,91	
	2	21	39,24	
	3	21	41,26	
	4	21	41,26	
Total		85		

		Test Statistics ^{a,b}	
		p. 45B	
Chi-Square		3,281	
df		3	
Asymp. Sig.		0,350	
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Omsättning			

		Ranks		
		Omsättning	N	Mean Rank
p. 45C	1	22	38,36	
	2	21	36,52	
	3	21	42,60	
	4	21	54,74	
Total		85		

		Test Statistics ^{a,b}	
		p. 45C	
Chi-Square		14,535	
df		3	
Asymp. Sig.		0,002	
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Omsättning			

		Ranks		
		Omsättning	N	Mean Rank
p. 45Di	1	22	47,05	
	2	21	44,29	
	3	21	36,19	
	4	21	44,29	
Total		85		

		Test Statistics ^{a,b}	
		p. 45Di	
Chi-Square		3,092	
df		3	
Asymp. Sig.		0,378	
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Omsättning			

		Ranks		
		Omsättning	N	Mean Rank
p. 45Dii	1	22	44,32	
	2	21	41,19	
	3	21	43,21	
	4	21	43,21	
Total		85		

		Test Statistics ^{a,b}	
		p. 45Dii	
Chi-Square		0,244	
df		3	
Asymp. Sig.		0,970	
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Omsättning			

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Aa	1	22	40,16
	2	21	42,64
	3	21	42,64
	4	21	46,69
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Aa	
Chi-Square	1,236
df	3
Asymp. Sig.	0,744
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Abi	1	22	41,73
	2	21	46,14
	3	21	38,05
	4	21	46,14
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Abi	
Chi-Square	3,165
df	3
Asymp. Sig.	0,367
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p.47Abii	1	22	38,86
	2	21	47,14
	3	21	41,07
	4	21	45,12
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Abii	
Chi-Square	3,256
df	3
Asymp. Sig.	0,354
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Ba	1	22	37,50
	2	21	39,52
	3	21	43,57
	4	21	51,67
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Ba	
Chi-Square	12,157
df	3
Asymp. Sig.	0,007
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Bb	1	22	37,00
	2	21	39,02
	3	21	41,05
	4	21	55,21
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Bb	
Chi-Square	19,571
df	3
Asymp. Sig.	0,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Bc	1	22	40,00
	2	21	42,02
	3	21	42,02
	4	21	48,10
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Bc	
Chi-Square	6,532
df	3
Asymp. Sig.	0,088
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Ca	1	22	42,50
	2	21	42,50
	3	21	42,50
	4	21	44,52
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Ca	
Chi-Square	3,048
df	3
Asymp. Sig.	0,384
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Cb	1	22	43,00
	2	21	43,00
	3	21	43,00
	4	21	43,00
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Cb	
Chi-Square	0,000
df	3
Asymp. Sig.	1,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 47Cc	1	22	43,00
	2	21	43,00
	3	21	43,00
	4	21	43,00
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 47Cc	
Chi-Square	0,000
df	3
Asymp. Sig.	1,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 51A	1	22	41,18
	2	21	42,29
	3	21	44,31
	4	21	44,31
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 51A	
Chi-Square	0,351
df	3
Asymp. Sig.	0,950
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 51Bi	1	22	42,43
	2	21	40,50
	3	21	44,55
	4	21	44,55
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 51Bi	
Chi-Square	2,361
df	3
Asymp. Sig.	0,501
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
p. 51Bii	1	22	43,00
	2	21	43,00
	3	21	43,00
	4	21	43,00
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
p. 51Bii	
Chi-Square	0,000
df	3
Asymp. Sig.	1,000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Ranks			
	Omsättning	N	Mean Rank
AntalUpp	1	22	39,61
	2	21	39,05
	3	21	39,60
	4	21	53,90
	Total	85	

Test Statistics^{a,b}	
AntalUpp	
Chi-Square	5,530
df	3
Asymp. Sig.	0,137
a. Kruskal Wallis Test	
b. Grouping Variable: Omsättning	

Bilaga 4 – Beräkning av Kruskal Wallis H

Nedan följer beräkningsstegen för beräkning av Kruskal Wallis H vid jämförelse av upplysningar enligt p. 47Bb och omsättningskategorier. De data som ligger till grund för testet återfinns i sin helhet i bilaga 3.

Indata i formeln för Kruskal Wallis H

i	n	R_i	R_i^2	R_i^2/n_i
1	22	814,00	662596,00	30118,00
2	21	819,50	671580,25	31980,01
3	21	862,00	743044,00	35383,05
4	21	1159,50	1344440,25	64020,96
Summa	85	3655,00	3421660,50	161502,02

Underlag för beräkningen av ekvationens nämnare

i	Antal nollor	Antal ettor
1	22	0
2	20	1
3	19	2
4	12	9

Antal ties, t 73 12

$$H = \frac{\frac{12}{N(N+1)} \sum_{i=1}^k \frac{R_i^2}{n_i} - 3(N+1)}{1 - \frac{\sum T}{N^3 - N}}$$

$$T = t^3 - t$$

$$H = \frac{\frac{12}{85(85+1)} 161502,2 - 3(85+1)}{1 - \frac{390660}{85^3 - 85}}$$

$$H = \frac{0,0016415869 \times 161502,02 - 258}{1 - 0,6362126246}$$

$$H = \frac{7,119600356}{0,3637873754}$$

$$H = 19,57077358 \approx 19,571$$